

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 201

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

IX METAI

KAIMO KOVA SU DVARU

Ištrauka iš W. S. Reymonto
"Kaimiečių".

O prieš trobą, tarpbutvoriuose, net ir kely, vis daugiau rinkosi žmonių; kiekvienam buvo įdomu, ką ten vyresnieji nutars; o jie ilgai tarėsi, tik niekas nežinojo, ką ir kaip, nes vien tik pro langus buvo matyti jų žilos galvos, palinkusios pusračiu į krosnį, kurioje kūrenosi ugnis, o šalimais stovėjo Klembas, kažką jiems kalbėjo, žemai lenkėsi ir vis tarpais trankė kumščiu į stalą.

Laukiančiųjų tarpe kas akimirksnį augo nekantrumas, o pagaliau Kobus ir Koziolienė ir kai kurie vaikinai ėmė niurgsti ir balsiai pulti besitariančius, esą, jie nieko gero žmonėms nenukurs, nes jiems tik savo nauda rūpi, tad, gali dar ko gero su dvaru susitaikyti, o kitus pražūčiai palikti...

Kobus drauge su kampininkais ir kitais vargšais taip jau buvo įpykęs, jog viešai įkalbinėjo besitariančių nepaisyti, apie save pagalvoti, savo nutarti, ką nors nuspręsti, kad tik greičiau, kol dar laikas, kol anie jų dar nepardavę...

Tuo tarpu atsirado Matas ir ėmė visus šaukti į smuklę, ten laisvai pasitarti, o ne taip, lyg kokie šunes, po svetima tvora loti...

Tai patiko žmonėms, tad visu pulku nutraukė į smuklę.

Žydas jau buvo begesinąs šviesą, tačiau turėjo atidaryti ir su baimė žiūrėjo į besigrūdančią minią; įėjo tyliai, ramiai užimdamis visus suolus, stalus ir kerčias, nors niekas negėrė, o tik tirštai būriavosi, tyliai šnekučiuodamiesi ir laukdami, kas gi pirmas ką prabilis...

Netrūko norinčių būti pirmais, tik, mat, kiekvienas dar tebesivaržė išeiti ir į kitus dairėsi, o pagaliau išėjo Antanas, šoko į vidurį ir smarkiai iš vietos ėmė plūsti dvarą...

Tačiau, kad ir ėjo visiems į širdį jo kalba, maža kas tepritarė jam, žiūrėjo į jį kreivai, skersavo, kai kas net nusisuko nuo jo, nes per daug gyvi dar buvo kunigo priekaištai ir Antano nuodėmingi darbėliai. Jis to nepaisė, o kadangi berėgint pagavo jį įnirštis ir lyg kažkoks laukinis karingas pašėlimas jį apėmė, tad galop jau iš visų jėgų šaukė:

— Nesiduokit, vyrai, nenusileiskit, nedovanokit skriaudų! šiandieną atėmė mišką, o jeigu nesiginsit, tai ryt išties savo nagus jūsų žemei, troboms ir naudai pagriebti! Kas gi jiems užgins, kas jiems pasipriešins!..

Staiga žmonės subruzdavo, duslus marmėjimas praslinko troba, minia šuorais susiūbavo, nuo žemiau sužibo akys, šimtas kumščių drauge iškilo viršum galvų, ir šimtas krūtinų, tarytum perkūnais, drauge suriko...

— Neduosim! Neduosim! — sugriaudė, net smuklė sudrebėjo nuo šauksmo galios.

To ir telaukė vadovai, nes beregint Matas, Kobus, Koziolienė, o paskui ir kiti puolė į vidurį ir kad ims šaukti, kad ims plūsti ir kiršinti... jog bematant visą smuklę užtvindė riksmas, grasymai, keikimai, trypimas, trankymas kumščiais į stalą ir triukšmingas, šiurpus įpykusios minios klegesys.

Kiekvienas šaukė savaip, kiekvienas šiaušėsi, kiekvienas kitką stūlė, taip jog visi nirtulingai švaistėsi, nelyginant šunes

MIKAS ŠILEIKIS:
— "Laukuose"

priemenėję uždaryti, kurių nėra kas laukan išleidžia ir priešų pult siūnia... Tad ir pakilo smarkus erzelis, šauksmai ir vaidai, mat, minia buvo įpykusi ir savo skriaudos viduje iškankinta, o vieno sprendimo padaryti negalėjo, nes nebuvo tokio, kurs būtų savo jėga visus įveikęs ir keršyti vedęs...

Jie spietėsi būriais, o kiekviename buvo koks rėksnys, kurs garsiausiai šaukė ir plūdo; spūsty švaistėsi vadovai, svaitydami kur reikia smarkius žodžius, taip jog pagaliau vieni antrų jau nebegirdėjo, nes visi drauge rėkė.

— Pusę girios paguldė, o vis toki ažuolai, kad penki vyrai neapkabintų.

— Klembiukas matė, Klembiukas!

— Iškirsi ir likusius, iškirsi, neprašys jūsų leidimo! — čirškėjo Koziolienė, sprausdamosi prie šinkoriaus stalo.

— Visuomet ponai žmones skriaudė, kiek tik galėdami.

— Kad toki kvaili avinai esat, tai tegu ir varo jumi kur tik nori...

— Nesiduoti, nesiduoti! Pulku eiti, išvaisyti, atimti mišką!

— Užmušti skriaudikus!

— Užmušti — sušuko visi drauge, ir vėl grasomai pakilo kumščiai, pratrūko didis šauksmas, ir visa minia užvirė neapykanta bei kerštu, o kai nurimo, Matas nuo šinkoriaus stalo ėmė šaukti saviškiams:

— Ankšta visiems, kaip tinkle, nes visur dvarai, iš visų pusių lyg sienos jie spaudžia ir smaigia kaimą; norėsi karvę ganyti už sodžiaus — į dvaro žemę pataikysi; arklį išleisi — už ežios dvaras; akmens sviest negali, nes į dvaro žemę pataikys... ir bematant užgrobs, bematant teismas, bematant baudos!

— Teisybė! Teisybė! Jeigu pieva gera, dvižolė — aišku, kad dvaro, geriausias laukas — dvaro, miškas — dvaro, viskas dvaro — teigė visi.

— O tu, žmogau, smilčius dirbk, mėšlu šildykis ir Dievo malonės lauk!

— Atimti miškus, atimti žemę! Neduoti savo!

Ilgai taip šaukė, švaistydamiesi į visas puses, plūsdami ir smarkiai grasydami, o kad tarėsi garsiai ir su dideliu įkarščiu, tad ne vienam reikėjo išgerti degtinės pasistiprinti, antri gi, gėrė alų atvėsti, o tretieji, prisiminę nebaigtą vakarienę, šaukė, kad žydas duotų duonos ir silkių...

O kai jau užkando sau, išgėrė, smarkiai

atvėso jų įkarštis, ir jie pamąžėli ėmė skirstytis, nieko nenukarė.

Ogi Matas drauge su Kobusu ir Antanu, kurs jau visą laiką nuošaliai laikėsi ir kažką sau svarstė, nuėjo pas Klembą ir, radę dar tenai gaspadorius, drauge su jais nutarė kažką rytojaus dienai ir tyliai išsiskirstė po trobas.

Ir naktis jau buvo vėlyba, šviesos užgeso languose, tyla užgulė kaimą, tik vienu kitur sulodavo šuo arba vėjas suūzdavo, taip jog sušalę medeliai daužėsi vieni į antrus tamsoje, tarytum priešai, o paskui ilgai ir baimingai šlamėjo. Radosi smarki šalna, tvoros išbalo nuo šerkšno, tačiau kažkaip tuoj nuo vidunakčio žvaigždės pasislėpė, sutemo, ir lauke pasidarė kažkaip baisu, niuru... Visi žmonės gulėjo įmigę, tačiau miegas buvo sunkus ir neramus, nes tarpais vis pratrūkdavo tylus kūdikių verkimas, čia vėl vienas kitas budo visas išprkaitavęs ir su tokia keista baimė, kad maža turėjo savo sielą stiprinti: kitur vėl kažkokie bildesiai neleido miegoti, taip jog žmonės pašokdavo žiūrėti, ar ne vagys karvais; ne vienas šaukė per miegus, paskui pasakodamas, kad slogutis jį smaugęs; čia vėl kitur šunes taip gailiai kaukė, jog širdys apmirdavo iš baimės, šiurpių nujautimų ir byjų...

Naktis slinko ilgai ir sunkiai, apraizgydama sielą baimė, nerimu ir baisingais sapnais, pilnais šmėklų ir karštligės vaidinių.

O kai nušvito aušra, kad jau šiek tiek matyti galėjai, ir vienas kitas akis jau atmerkė ir sunkią mieguistą galvą kėlė, Antanas nubėgo į varpinę ir ėmė skambinti varpu, tarytum gaisrui ištikus...

Veltui draudė jam Jambroži drauge su vargoninku, jis plūdo juos, net ir mušti norėjo ir iš visų jėgų dirbo savo.

O varpas skambino lėtai, be paliovos ir taip niauriai, jog baimė užgulė širdis, jog išsigandę žmonės, siaubo apimti, pusiau apsirengę bėgo klausti, kas atsitiko, ir taip jau pasiliko prieš trobas, tarytum suakmenėję, taip įsiklausę, nes varpas vis skambėjo ir užė niauriu, didžiu balsu saulėtekio aušrose, net žemė virpėjo, net pabaidyti paukščiai skrido ant miškų, o išsigandę žmonės žegnojosi ir stiprinosi viduje, nes jau ir Matas, Kobus ir kiti bėgiojo po kaimą, belsdami lazdomis į tvoras ir šaukdami:

— Į girią! Į girią! Eikit, kas tik gyvas! Prie karčiamos! Į girią!

(Tęsinys 2-am psl.)

Tad ir rengėsi visi kuo skubiausiai, taip jog vienas kitas jau pakeliui sagiojosi, poteriauti baigė ir tekinas bėgo prie smuklės, kur jau stovėjo Klembas su kai kuriais gaspadoriais...

Beregint sukniždėjo keliai, tarputvorai, sodybos, išsyk užvirė visos trobos, vaikiai pakėlė nemažą riksmą, hobos šūkavo per sodus, kilo toks sąmyšis, lakstymas, tarytum būt kaime ištikęs gaisras...

— Į girią! Kas su kuo tik gali, su dalge, tai su dalge, spragilus, mietus, kirvius imtis!

Į girią! — tuo šauksmu virpėjo oras ir klegėjo visas kaimas.

Diena jau visiškai nušvito, buvo tyli, aiški, dar miglota ir šalta, medžiai stūksojo apšerkšniję, tarytum voratinkliais apraizgyti, keliai girgždėjo po kojomis silpnu gruodu, vandenys buvo sustirę, taip jog buvo pilna užšalusiu valku, tarytum sudaužto stiklo; šnervėse gražė aštrus, gairvus oras, toks skardus, kad šauksmai ir klegesys sklido per visą pasaulį.

Tačiau pamazėli tilo, nes įnirštis vėrė širdis, ir kažkokia nuožmi, savimi pasitikinti nenuolanki galia užkietino sielas ir apvilko jas tokiu rūščiu rintumu, jog žmonės nesąmoningai tilo, gilindamiesi į save.

Minia vis augo; jau užėmė visą aikštę prieš smuklę ligi pat kelio, stovėdami tankiai, petis į petį, o vis dar tebėjo pasivėlavę.

Sveikinosi ir tylėdami, kiekvienas stoji, kur pakliūdavo, dairėsi aplinkui ir kantriai laukė vyresniųjų, kurie buvo nuėję Borinos.

Pirmas juk jis buvo kaime, tad jam ir derėjo žmones vesti, be jo nė vienas gaspadorius nepasijudintų.

Tad stovėjo kantriai ir tyliai, nelyginant giria suplakta į tankmę ir įsiklausiusi į balsus, kurie iš jos plaukia; į šnarėjimą upelių, kurie kažkur tarp šaknų teka... tik tarpais koks žodis praskrisdavo, tarpais kažkieno kumštis šovė į viršų, čia kažkieno akys gyviau sužibėdavo, čia avikailio kepurės stipriau susiūbuodavo, čia kažkieno veidas labiau išrausdavo, ir vėl rimdavo, taip jog atrode, lyg pėdai, tankiai greta sustatyti.

Albėgo kalvis, prasispraudė pro spūstį ir ėmė žmones atkalbinėti, gąsdinti, kad už tai, ką sumanė, visas kaimas bus grandiniais sukaustytas ir žus, o paskui jį ir malūninkas tą patį kartojo, tačiau niekas jų nepaisė ir nesiklausė — nes gi gerai žinoja, kad juodu abudu dvarui tarnauja ir turi savo išskaičiavimą kliudyti.

Ir Rokas atėjo ir su ašaromis panašiai aiškino — nieko nepadėjo.

O pagaliau ir klebonas atlėkė ir ėmė savaip byloti — nepaklausė, stovėjo nepajudinami, nė kepurės nieks nenusiėmė, nieks į ranką jo nepabučiavo, o kažkas net balsiai sušuko:

— Moka jam, tai ir kalba!

— Pamokslu skriaudų neatlyginsi — pridūrė kažkas pašaipiai.

Ir žiūrėjo taip niuriai ir su tokiu atkaklumu, jog klebonas apsiverkė, nesiliaudamas visomis šventenybėmis saikinti, kad jie atsikvošėtų ir į namus išsiskirstytų, tačiau nebaigė, nes atėjo Borina, ir visi žmonės atsigrėžė į jį.

Motiejus buvo išblyškęs, lyg siena, ir toks rūstus, jog net šaltis dvelkė nuo jo, bet akys jo žybėjo nelyginant vilko; jis ėjo išsitiesęs, apsiblausęs, pasitikįs savimi, pažįstamus sveikino linkčiodamas ir akimis vadžiojo po minią; žmonės išsiskyrė prieš jį, darydami laisvą kelią, o jis užlipo ant rąstų, gulinių paliai smuklę, tačiau kol sukubo prabilti, minia ėmė šaukti:

— Veskit, Motiejau! Veskit!

— Į girią! Į girią! — rėkė kiti.

Tik tasyk, kai aprimo, jis pasilenkė, ištiesė rankas ir didžiu balsu ėmė šaukti:

— Žmonės krikščionys, broliai teisingi, gaspadoriai ir trobelninkai! Visus mus nu-

skriaudė, visus lygiai, nuskriaudė taip, jog nei iškęsi, nei dovanosi! Dvaras kerta mūsų girią, dvaras niekam mūsų darbo nedavė, dvaras nuolat mus puola ir į pražūtį veda! Taigi ir neprisiminsi visų tų skriaudų, visų baudių, visų nuostolių, visų rūpesčių, kuriuos visi žmonės pakelia! Buvom padavę į teismą — tai ar padarė ką?! Važinėjom skūstis — veltui. Bet dabar jau saikas persipildė, dvaras kerta mūsų girią! Argi leisim tai, ką?

— Ne, ne! neduoti! Išvaikyti, užmušti, neduoti — šaukė žmonės, o pilki, apsiblausę, niaurūs jų veidai beregint nušvito tarytum žaibais, šimtas kumščių šmėkstelėjo ore, ir šimtas gerklių suriko, o pyktis nukrėtė širdis.

— Mūsų teisybė, o niekas to mums nepripažįsta; mūsų giria, o jie kerta! Tai ką gi mes, vargšai, padarysim, kai niekas sviete mumis nesirūpina, o visi tik skriaudžia, ką?.. BroLIAI brangūs, žmonės krikščionys, tai aš sakau jums, kad nėra kitos išeities, tik jau patys turime savo naudą ginti, pulku eiti ir neleisti girios kirsti! Visi eikim, kas tik gyvas, kas tik kruta, visu kaimu, visi kaip vienas. Nesibijokit nieko, vyrai, nesibijokit, mūsų teisybė, tai mūsų ir valia ir teisė, o viso kaimo tai nenubaus... Paskui mane, vyrai, renkitės spėriai, paskui mane. Į girią! — smarkiai suriko jis.

— Į girią! — suriko atgal visi drauge; minia suklego, susiūbavo, išsiskirstė, ir visi su šauksmais tekini bėgo namo ruoštis; kilo nervingas, skubus sąjūdis, visi ėmė rengtis, kinkyti, traukti roges; arkliai žven-gė, vaikai rėkė, sklido keiksmi, moterų vaitojimai, taip jog visas kaimas drebėjo nuo pasirengimų; po kokio pusvalandžio visi jau susirikiavę traukė į tuopų kelią, kur rogėse laukė Borina draug su Ploška, Klembu ir kitais gaspadoriais.

Išsirikavo eilėmis, kaip kuriam pakliuvo; vyrai, bernai, moterys, net ir vyresnieji vaikai sujudo; vieni rogėmis, antri raiti, tretie vežimais, o likusieji, kuone visas kaimas, išsirengė pėsti ir tankiai išsirikavo, tarytum ilgas, ošias javais, peraugęs moteriškų rūbų raudonumu rėžis, ties kuriuo suposi dideli mietai, surūdijusios šakės, spragilai, o vienur kitur, it žaibas, žybėjojo dalgė, taip jog atrode, lyg žmonės būtų į darbą į laukus traukę, tik nebuvo juoko, pokštų ir linksmybės. Stovėjo tylėdami, apsiblausę, rūstūs, pasirengę viskam, o kai jau atėjo metas, Borina pakilo rogėse, peržvelgė visus ir žegno damasis sušuko:

— Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Dvasios Šventos! Amen! pirmyn!

— Amen! Amen! — pakartojo visi; kaip tik susignavojo mišiom, matyti, kunigas buvo išėjęs mišių laikyti, tad visi žegnojosi, kėlė kepurės, mušėsi į krūtines, vienas kitas gailiai atsidūsėjo, ir ėjo drausmingai, tvirtai, tylėdami, kuone visų kaimu; vien tik kalvis prisigūžė kažkur tarpputvoriuose, nusėlimo į trobą, šoko ant arklio ir šunkeliais pasileido į dvarą; o Antanas, kurs, tėvui atvykus, tučiuojau pasislėpė smuklėj, kai visi nuėjo, paėmė iš žydo šautuvą, paslėpė jį po kailiniais ir nukūrė ant miškų stačiai per laukus... nė nesidairydamas pulko...

O žmonės gyvai nutraukė paskui priešaky važiuojantį Boriną.

Įkandin traukė Ploškai su Stasiu priešaky, jų buvo trys trobos, vyrai buvo nenuaugę; tačiau rėksniai, pramuštgalviai ir smarkiai savimi pasitikį.

Ogi paskui juos Sochai, kuriuos vedė šaltysius.

Ogi tretieji buvo Vachnikai, vyrai smulkūs, sudžiūvę, tačiau pikti, it širšės.

Ogi ketvirtieji ėjo Golombai, jiems vadovavo Matas, nedaug jų tebuvo, bet pusė kaimo galėjo atstoti, nes buvo jie kietasprandžiai* peštukai ir nuaugę, kaip ažuolai.

Ogi penktieji Sikorai, kresni, nelyginant kelmai, gysloti ir niurnos.

o paskui Klembiukai ir kitas jaunimas, nuaugęs, tarpus, pikčiurnos ir visokioms

peštynėms godūs; juos vedė Gželia, vaito brolis.

O gale ėjo Bilicai, Kobusai, Pričakai, Gulbasai, Pačesiai, Balcerikai ir kur gi tų juos visus atsimintum.

Ėjo tvirtai, net žemė drebėjo, niaurūs, kieti ir grasantys, nelyginant krušos debesis, kurs vien tik žybėjoja, perkūnais tvinstata, rymo ir štai, štai beregint kris ir visą pasaulį sutremps.

O paskui juos skrido likusiųjų raudos, riksmi ir vaitojimai.

Pasaulis buvo dar nutirpęs nuo nakties šalčio, pilnas mieguistos tylos ir apsuptas tankių, drumzlinų rūkų.

Tyla buvo apsiautusi girias, traukė žvarbus šaltis, silpna aušrų šviesa raudonino medžių vainikus ir kur nekur byrėjo ant blyškaus sniego.

Tik Vilkuobėse griaudė dažnai griūvančių medžių trenksmai, kirvių kapojimas ir verias, gingždas pjūklų cypimas.

Kirto girią!

Daugiau negu keturiasdešimt vyrų darbavosi nuo pat aušros; tarytum būrys gėnių būt užgules girią, prisisekęs prie medžių ir taip nirtingai ir smarkiai kalęs, jog medžiai krito vieni paskui antrus, skynimas augo, nukirsti milžinai gulė eilėmis, tarytum sutremptas javų rėžis, ir tik kur nekur, tarsi kietos usnys, stūksojo liekni sėklai palikti medžiai, sunkiai lenkdamiesi, kaip motinos gailiai verkdamos nužudytųjų, vienur kitur liūdnei šlamėjo nenukirtų krūmai, čia vėl kažkoks medelis — nuskurdęs, kurio neužgriebė kirvis, baimingai virpėjo — o visur ant sumindžiotų sniego marškų, tarytum ant gedulingų prastyrių, gulėjo nužudyti medžiai, krūvos šakų, negyvi vainikai ir galingi kamienai, panašūs į nuluptus ir išmėsintus lavonus, o sriautai geltonų pjuvenų sunkėsi sniege, lyg žūstančios girios kraujas.

O aplinkui ties kirtimu, tarytum ties atviru karstu, dunksojo giria išdidžia, suplakta, neperžvelgiama minia, lyg draugai, giminės ir pažįstami, kurie sustojo pulku pasilenkę, baimingai tylėdami, su tramdomu sielvarto šauksmu klausydami krintančių į mirties nasrus ir žiūrėdami nutirpę į nenumaldomą pjūtę.

Nes gi kirtėjai ėjo pirmyn be paliovos, išsiliejo plačia mase ir pamazėli, tylėdami spraudėsi į girią, kuri atrode neįveikiama, kuri niuriai, išdidžia kamienu siena užstojo jiems kelią ir taip pridengė juos savo dūžiu, jog jie visiškai dingo šakų šešėliuose, tik kirviai žybėjojo ir kirto nenuvargstamai apytamsoje, tik pjūklų švilpimas nesiliovė nė valandėlės, ir tarpais vis kuris medis imdavo sverdėti ir staiga, lyg paukštis, klastingai kilpos pagautas, atitrūkdavo nuo savų, plakdavosi šakomis ir su mirtinu vaitojimu griūdavo žemėn — o po jo antras, trečias, dešimtas...

Griuvo milžiniškos pušys, jau pažalavusios nuo senatvės, griuvo eglės, tarytum pašukniais marškniais apvilktos; griuvo keruoti maumedžiai, griuvo ir rudi, žilų kerpių barzdomis apaugę ažuolai — tarytum seniai, kurių perkūnai neįveikė ir šimtmečiai nesutrupino, o kirviai mirtį atnešė, ogi ir kitų, menkesnių medžių, kas gi apsakys kiek ir kokių griuvo!

Giria mirė vaitodama, medžiai sunkiai griuvinėjo, tarytum vyrai kautynėse suspausti, vieni kitų stumiami, nenuolaidūs, tvirti, tačiau neįveikiamos galios žudomi, taip jog nei o Jėzau! sušukt nebegali, ir beregint ištisa minia lenkiasi ir į nuožmią mirtį griūva.

Tik sklido dejonė po mišką, žemė nuolat virpėjo nuo griūvančių medžių, kirviai kirto be paliovos, pjūklų girgždesys nesiliovė, o šakų švilpesys, lyg paskutinis atsidūsėjimas, skriodė ora.

Ir taip slinko valandos po valandų, ir vis naujos medžių pradalgės užgulė kirtimą, o darbas nesiliovė.

Šarkos čerškėjo, kartydamosi po sėkli-

(Tąsa 3-čiam psl.)

nus medžius, čia vėl tarpais pulkas varnų kranksėdamos traukė viršum to mirties lauko, čia vėl koks žvėris išslinkdavo iš tankmės, sustodavo pakrašty ir ilgai vadžiodavo stiklinėmis akimis per gauruotus ugniakurų dūmus, per griūvančius medžius, o išvydęs žmones, bliaudamas pabėgdavo.

O vyrai kirtė įnikę, grauždamiesi į girią, nelyginant vilkai, pripuolę prie kaimenės, o kaimenė tąsyk susiplakusi į krūvą, mirtinai nutirpusi, birbdama laukia, kol paskutinė avelė žus nuo ilčių.

Jau po pusryčių, kai saulė tiek pakilo, jog šerkšnas ėmė tirpti, ir auksiniai šviesos vorai ropojo po girią, kažkas nugirdo tolimą klegesį.

—Kažkokie žmonės čia eina visu pulku — tarė vienas, priglaudęs ausį prie medžio.

Ir iš tikrųjų, klegesys vis artėjo ir aiškėjo; bergint pasklido atskiri šūkavimai ir duslus daugelio kojų trepsėjimas, ir nė Sveika Marija nebūtum sukalbėjęs, kai kelė, bėgančiam nuo kaimo, šmėktelėjo rogės, bematant išlėkusios į kirtimą, jose stovėjo Borina, o paskui jas raita, vežimuose ir pėsčiomis pabiro tanki moterų, vyrų ir pusbernių minia, ir visi jie, pakėlę smarų riksmą, ėmė bėgti prie kirtėjų.

Borina išsoko iš rogių ir nubėgo pirmas; o paskui jį, kur tik vietą radę, bėgo kiti; vieni su lazdomis, antri grasomai iškėlę šakes, tretį stiprius spragilus laikė rankose tvirtai, kiti vėl dalgėmis švytravo, dar kiti su paprasta šaka, o moterys, tai stačiai su nagais ir riksmu, ir visi ant išsigandusių kirtėjų.

—Nebekirsti! Šalin nuo girios! Mūsų giria, neleidžiam! — šaukė visi drauge, taip jog niekas ir suprast negalėjo, ko jie nori; pagaliau Borina atsistojo prie apmirusių iš baimės ir taip riktelėjo, jog po visą girią nuaidėjo:

— Žmonės iš Modlicos! žmonės iš Žepcų ir iš kur tik dar esat, klausykit!

Kiek nutilo, o jis vėl šaukė:

— Pasiimkit savo įrankius ir eikit sau su Ponu Dievu, kirsti draudžiame, o kuris nepaklausys — su visu kaimu turės dalyką...

Jie nesipriešino, nes rūstūs veidai, vėzdai, šakės, spragilai ir tokia krūva įnirusių, pasirengusių muštynėms žmonių vėrė juos baimė; tad ėmė lartis, vieni kitus šaukti, kirvius už juostų kaitioti, pjūklus rankioti ir spiestis į krūvą, piktai murmėdami; o labiausiai tai Žepcų vyrai, kurie buvo bajorai ir nuo amžių kaimyniškai vaidijosi su Lipcais; tie labiausiai ir garsusiai keikė, trankėsi kirviais, tačiau norom nenorom turėjo nusileisti jėgai, o kaimiečiai rūsčiai šaukė, grūdosi ant jų ir stūmė į girią.

Kiti vėl išsilakstė po kirtimą gesinti ugniakurų ir versti sustatytų sieksnių, o bobos, su Kozioliene priešaky, pamačiusios kirtimo krašte iš lentų sukaltas pasiūres, nukūrė tenai ir kad ims jas draskyti ir tąsyti po girią, kad ir pėdsako nebeliktų.

Kadangi kirtėjai taip lengvai nusileido, Borina sušaukė ūkininkus į krūvą ir įkalbinėjo visu pulku dabar eiti į dvarą ir pasakyti ponui, kad nedrįstų paliesti girios, kol teismas atiduos, kas priklauso kaimiečiams. Tačiau kol jie susitarė, kol suvokė, kas daryti, kad būtų geriausia, bobos pakėlė riksmą ir pakrikai ėmė bėgti nuo pasiūrių, nes keliolika raitų išlėkė iš miško ir jojo joms ant sprandų...

Dvaras buvo įspėtas ir siuntė pagalbą kirtėjams.

Bernų priešakyje jojo ūkvedys; jie smarkiai įjojo į kirtimą ir tučtuojau, iš vietos, pripuolę prie moterų, ėmė plakti jas stirnakojais, o ūkvedys, vyras, it tauras, mušė labiausiai ir šaukė:

— Vagys, utėliai! Bizūnais juos! Surišti, į kalėjimą!

— Pulkit visi kartu, pas mane, nepasiduokit! — rėkė Borina, nes minia buvo jau bešilakstanti išsigandusi, tačiau sulig jo balsu sustojo vietoje, nepaisydama rimbu,

pliekiančių kai kuriuos per galvas, o paskui tekina, dangstydamas galvas rankomis, bėgo prie senio.

— Vėzdais šūsnukius! Spragilais muškit arklius! — šaukė įniršęs senis ir, pačiupęs kažkokį mieta, pirmas puolė dvariokus; o mušė jis, kur tik kliuvo, gi paskui jį, nelyginant pykčio vėtros perversa giria, stoji vyrai petis į petį, spragilai prie spragilų, šakės prie šakių ir su baisiu riksmu užgriuvo dvariokus, tvodami, kas kuo galėdamas pasiekti, net sudundėjo, lyg būtų kas ant grindų žirnius lazda kūlęs.

Kilo nežmoniškas riksmas, keiksmi, užgautų arklių žvengimas, sužeistųjų vaitojimas, duslūs ir dažni mieta smūgiai, gargaliojantys tąsymaisi ir laukiniai kautynių šauksmai.

Dvariokai gynėsi smarkiai, keikėsi ir mušėsi neblogiau už kaimiečius, tačiau pagaliau ėmė mišti ir trauktis, nes spragilais plakami arkliai stojosi piestu ir žviegdami grįžosi bėgti; ūkvedys, matydamas, kas darosi, supliekė savo sarčiui ir šoko į visą kaimiečių krūvą, prie Borinos, tačiau tiek ir buvo jis matyti, nes staiga suburzgė spragilai, ir keliasdešimt smūgių krito ant jo, ir keliasdešimt rankų griebė jį iš visų pusių ir nutraukė nuo arklio, taip jog jis, tarytum svirties iškeltas keris, išlėkė į viršų ir krito į sniegą po kojų; vargais negalais jį apgynė Borina ir netekusį sąmonės nutempė į saugią vietą.

Tąsyk viskas staiga susipynė, tai, kaip būna vėjui nelikėtai supliekus ir susukus kupetas, jog pasidaro vienas neišskiriamas kamuolys, kurs raitasi per lauką ir vartosi rėžiais; pakilo baises riksmas, toks sąmyšis, toks verpetas, kad jau nieko nebuvo matyti, be susiraizgiusių, besiritinjančių sniege krūvų, be pašėlusiai smogiančių kumščių, o tarpais vienas kuris ištrūkdavo iš krūvos ir bėgdavo, kaip patrakęs, tačiau bergint grįždavo ir iš naujo rėkdamas, su nauja įnirštimi puldavo kautis...

Mušėsi atskirai, vieni du ir krūvomis, tąsėsi už atlapų, čia už čiuprų, myniojo vieni antrus keliais, plėšė ligi gyvos mėsos, o įveikti vieni antrų dar negalėjo; mat, dvariokai nušoko nuo arklių, nesitraukdami nė per žingsnį, juoba kad jiems ėjo į pagalbą; kirtėjai palaikė jų pusę ir sudarė geroką paspartį; Žepcų vyrai pirmieji visu pulku, tylėdami, nelyginant pikti šunes, puolė pagalbai, o visus jų vedė eigulis, kurs paskutiniu momentu atsirado; jis buvo vyras, kaip jautis, visoje apylinkėje garsus stipruolis, o be to, vaidingas ir turis apmūdą Lipcams, tad pats vienas puolė išstisus būrius, čaižė galvas šautuvo buoze, vaikė ir taip mušė, kad Dieve apsaugok!

Jo sulaukyti išėjo Stasys Ploška, nes žmonės jau buvo bepradedę nuo jo trauktis ir bėgti; tačiau jis pagriebė jį už atlapų, apsuoko viršum galvos ir bloškė ant žemės, tarytum iškultą pėdą, taip, jog Stasys griuvo be sąmonės. Šoko prie jo kažkuris Vachnikų ir trenkė spragilu kažkur į petį, tačiau gavo atgalia ranka kumščiu į tarpukį, tad tik išskėlė rankas ir, Jėzau! surikęs, dėjosi į žemę.

Pagaliau ir Matas jau neheistvėrė ir puolė jį, bet kad ir stiprus buvo vyras, vien su Antanu lygios jėgos, neišlaikė nė valandėlės, eigulis jį įveikė, sukūlė, sniege ištritino ir bėgti privertė, o pats nutraukė prie Borinos; kurs didžiuliam būryje tąsėsi su Žepcų bajorais, tačiau, kol prie jo priėjo, su riksmu apspito jį bobos, pagriebė nagais, įsikibo į gausus, susipynė ir, palenkusios prie žemės, tąsė jį — nelyginant kaip kiemsargiai šunes, apipuolę aviganio šunį, kai dantimis pačiumpa jį už kailio ir tąsosi su juo čia į vieną, čia į kitą pusę.

Tačiau tuo tarpu kaimiečiai jau ėmė vyrauti; visi susibūrė ir susimaišė, tarytum lapai, kiekvienas, pasigavęs kitą, smaugė ir ritinėjosi su juo po sniegą, o bobos, pripuolusios iš šono, pešiojo už plaukų.

Buvo jau toks riksmas, sąmyšis, košė, kad vos begalėjai saviškius pažinti, tačiau pagaliau jie įveikė dvariokus; keletas jų

gulėjo, kraujais paplūde, o kiti, visiškai nuvargę, nusilpę, vogčiomis bėgo į girią; tik kirtėjai dar tebesigynė pėgų likučiais; o kur nekur tai jau pagailos prašė; bet kaimiečiai buvo ant jų dar labiau įpykę, negu ant dvariokų, taip jog suliepsnojo, tarytum pintis vėjyje, ir jų prašymų nepaisė, nieko nebojo — tik mušė su didžiausia įnirštimi.

Metė šalin spragilus, vėzdus, šakes ir susiėmė plikomomis rankomis, vyras su vyru, kumštis prieš kumštį, jėga prieš jėgą; taip gniaužėsi, smaugėsi, draskėsi, ritinėjosi po žemę, jog jau pritilo riksmi, ir tik sunkūs gargėjimai, keiksmi ir tąsymasis tebuvo girdėti.

Tokia sūdna diena pasidarė, kad ir pasakoti neįmanoma.

Žmonės bemaž pasiuto, išsiutimas blaškė juos, ir pyktis stūmė, o ypė Kobus su Kozioliene atrodė, lyg visiškai patrakę, net baisu buvo į juos pasižiūrėti, tokie juodu buvo sukruvinti, sumušti, o vis dėlto dar tebepludinėjo išstisus būrius.

Taip jie vis tebesikovė, Lipcų kaimiečiams vis labiau rėkiant; prasidėjo jau vaikymas bėgančių ir vieną mušė jau dešimtis, kai pagaliau eigulis atsigynė nuo bobų, bet smarkiai sukultas ir dėlto dar labiau įsiutęs, ėmė šauktis savuosius, o išvydęs Boriną, šoko prie jo; juodu susikibo per liemenį, apsikabino rankomis, kaip lokiai, ir kad ims grumtis, šlitinėti, daužytis į medžius, mat, buvo jau išlėkę į pačią girią.

Kaip tik tuo tarpu atbėgo Antanas; jis smarkiai pasivėlavo, tad sustojo pamiškėje kiek kvapo atgauti ir bergint pamatė, kas darosi tėvui.

Jis apskriejo ratą savo vanagiškėmis akimis; niekas į anuos du nežiūrėjo, visi buvo taip besikaują ir taip susimaišę, kad nė vieno neišskirtum, tad jis, atsitraukė, pagužomis nusėlino prie Borinos ir sustojo per keletą žingsnių nuo jo už medžio.

Eigulis vyravo, sunkiai sekėsi, nes buvo smarkiai nuvargęs, o ir senis tvirtai priešinosi; kaip tik juodu griuvo ant žemės, ritinėdamiesi, nelyginant du šunes, ir daužėdami į žemę, tačiau senis vis dažniau atsidurdavo apačioje, kepurė jam nukrito, taip jog žila galva šokinėjo šaknimis.

Antanas dar kartą apsidairė, išsitraukė iš po kailinių šautuvą, pritūpė ir, nesąmoningai persižegnojęs, ėmė taikyti į tėvo galvą... tačiau kol suspėjo nuleisti gaiduką, anie du pašoko ant stačių kojų; Antanas taip pat pakilo ir šautuvą pridėjo prie peties — bet neiššovė; staigi, šturpi baimė taip sugniaužė jam širdį, jog vos begalėjo kvėpuoti; rankos virpėjo, it drugio krečiamos, jis visas sudrebėjo, akyse sutemo, ir taip apsvaigo galva, jog jis stovėjo ilgą valandėlę, visiškai nebežinodamas, kas jam darosi; staiga pasklido trumpas, siaubingas šauksmas:

— Gelbėkit, žmonės!.. Gelbėkit!..

Kaip tik tuo momentu eigulis trenkė Borinai buoze per galvą, taip jog net kraujas ištryško, o senis tik suriko, pakėlė rankas į viršų ir, tarsi rastaš, griuvo žemėn..

Antanas atsipeikėjo, metė šalin šautuvą ir šoko prie tėvo; senis tik gargėjo, kraujas buvo užliejęs jo veidą, galva buvo kuone pasiau perskelta; tebebuvo gyvas, tačiau akys jau traukėsi rūku, ir jis kapstėsi kojomis...

— Tėve! O Jėzau! Tėve! — suriko Antanas baisiu balsu, griebė jį ant rankų, prigludė prie krūtinės ir ėmė visa gerkle šaukti:

— Tėve! Užmušė jį! Užmušė! — kaukė jis, nelyginant kalė, kai skandina jos vaikus.

Keletas artimesnių žmonių išgirdo ir atbėgo į pagalbą; sužeistąjį padėjo ant šakų ir ėmė jam ant galvos dėti sniegą ir gelbėti, kaip tik išmanė. O Antanas pritūpė ant ežmės, draskėsi plaukus ir, it pakvaišęs, šaukė:

— Užmušė jį! Užmušė!

(Pabaiga 4-tam psl.)

KAIMO KOVA SU DVARU

Žmonės pamanė, kad jis staiga pamišo. Ūmai jis nutilo, staiga viską atsiminė ir puolė eigulį su tokiu siaubingu riksmu ir su tokiu pašėlimu akyse, kad eigulis išsigando ir ėmė bėgti, tačiau, jausdamas, kad jis baigia vytis, ūmai atsisuko ir šovė jam stačiai į krūtinę, bet gi kažkokiu stebuklu nepataikė, tik tiek, kad veidą apsvilino, o Antanas užgriuvo jį, kaip perkūnas.

Veltui jis gynėsi, veltui sukiojosi, veltui mirtinaj baimėj sielvartingai prašė pasigailėti — Antanas pačiupo jį rankomis, nelyginant pasūtęs vilkas, suspaudė jam gerkle, taip jog kaklas trakštelėjo, pakėlė jį viršū ir tol jį daužė į medį, kol anas paskutinį kvapą išleido.

O paskui, tarytum pakvaišęs, taip jog jau nieko nebežinojo, puolė į kautynes, ir ten, kame jis atsidurdavo, širdys tirpo iš baimės, žmonės siaubingai bėgo, nes buvo baisus; tėvo ir savo krauju išsitepęs, vienplaukis, sulipusiais plaukais, pamėlynavęs, it lavonas, kažkoks šiurpus ir toks antžmoniškai tvirtas, kad kuone pats vienas įveikė ir sumušė tuos besiginančių likučius, taip jog pagaliau turėjo jį draugai raminti ir traukti šalin, nes būtų mirtinai žudęs.

Peštynės baigėsi, ir Lipcų kaimiečiai, kad ir nuvargę, sužeisti, susikruvinę, pripildė girią džiaugsmingo klegesio.

Moterys tvarstė ir kėlė į roges sunkiai sužeistuosius; tokių buvo nemaža; Klembiuko buvo perlaužta ranka, Andriaus Pačesio permušta koja, taip jog priminti negalėjo ir visa gerkle rėkė, kai jį nešė, o Kobus buvo taip sudaužytas, jog nebegalėjo nė pajudėti, Matas gyvais kraujais spjaudėsi ir strėnomis skundėsi, o ir kiti taip pat smarkiai nukentėjo; galima sakyti, nebuvo nė vieno, kurs sveikas būtų išlikęs, tačiau kadangi laimėjo, tai ir skausmų nepaisydami, linksmi ir garsiai šūkavo — ir rengėsi grįžti namo.

Boriną padėjo į roges ir vežė pamažu, bijodami, kad nemirtų pakeliui; jis buvo visiškai be sąmonės, o iš po drabužių visaveržėsi kraujas, užpildamas jam akis ir visą veidą; jis buvo išblyškęs, kaip drobė, ir visiškai panašus į lavoną...

Antanas ėjo šalia rogių, įsigandusį žvilgsnį įbedęs į tėvą, prilaikydamas jo galvą, važiuojant per duobes, ir vis tarpais tyliai, maldaujamai, gailiai vapaliojo:

— Tėve! O Jėzau, tėve!..

Žmonės ėjo pakrikai, krūvomis, kaip kuriam patogiau, mišku, nes kelio viduriu važiuo rogės su sužeistaisiais; vienas kitas vaitojo ir stenėjo, o kiti garsiai juokėsi, linksmi ir triukšmingai šūkaudami. Ėmė vieni antriems pasakoti įvairenybes, girtis laimėjimais ir tyčiotis iš nugalėtųjų; kur nekur jau ir daina sklido, čia vėl kažkuris šaukė per visą girią, taip jog net aidėjo, o visi buvo apsvaiginti pergalės, jog ne vienas šlitinėjo į medžius ir klupinėjo ant bet kokios šnaknies!..

Maža kas tejautė skausmus ir nuovargį, nes visų širdis buvo pritvindęs neapsakomas pergalės džiaugsmas; visi buvo kupini linksmybės ir tokios tvirties, kad tegu tik kas pasipriešintų jiems — bematant į dulkes sutrintų, visą pasaulį pultų.

Ėjo smarkiai, garsiai, triukšmingai, vadžiodami liepsnojančiomis akimis po tą laimėtą girią, kuri siūbavo viršum galvų, mieguistai ošė ir bėrė ant jų šerkšnų rasą

— tarytum ašaromis šlakštė.

Staiga Borina atsimerkė ir ilgai žiūrėjo į Antaną, lyg pats savo akimis netikėdamas, o pagaliau gilus, tylus džiaugsmas nušvietė jo veidą; jis keletą kartų pakrutino lūpas ir su didžiausiu sunkumu prašnibzdėjo:

— Ar tai tu, sūnau?.. Tu!..

Ir vėl apalpo.

Iš mūsų kultūros praeities

Prof. Vaclovo Biržiškos "Senųjų lietuviškų knygų istorija"

Džiugu, kad ir išeivijoje bei tremtyje iš lengvo gausėja ir lituanistinė literatūra, mūsų kultūros reiškinius nagrinėją veikalais. Tuo ypač tenka džiaugtis, nes mažos tautos kovojo dėl išlikimo bei savo būvio pateisinimo daugiausia gali remtis savo kultūra. Pačiais lituanistiniais veikalais mes tiesiogiai prisidedame prie lietuviškos ir lieuviškojo fronto stiprinimo.

Prieš kurį laiką išėjus keliems vertingems lituanistiniais veikalais, štai ką tik knygų prekyvietėje pasirodė ir puiki prof. Vaclovo Biržiškos, didžiausio mūsų bibliografo ir žymaus kultūros istoriko, knyga "Senųjų lietuviškų knygų istorija", I d. (viso 208 psl.).

Kai kam galėtų atrodyti, jog toje knygoje nagrinėjamas specialus, taigi platesniems, kad ir kultūrininkų, sluoksniams neįdomus dalykas. Bet iš tikrųjų taip nėra. Čia pateikta įdomiai skaitoma mūsų kultūros istorijos iškarpa, ir tai plati iškarpa. Knygų istoriją autorius yra sujungęs su visuomenės, ūkio, politikos ir apskritai mūsų kultūrinio gyvenimo raida. Atsimenant, kad ir pačiose nagrinėjamosiose knygosose pasireiškia atitinkamų idėjų srovė, prof. V. Biržiškos "Senųjų lietuviškų knygų istorija" virsta ne tik vertingu, bet ir įdomiu mūsų kultūrinės praeities veikalu.

Kadangi pats dalykas yra platus ir medžiagos autorius turi daugybę, tai, suprantama, jam tenka koncentruotis į kai kuriuos pagrindinius klausimus ir juos plačiau nušviesti. Ir čia jis paliečia eilę įdomių kiekvienam lietuviui, o ypač kultūrininkui problemų, ir tai nušviečia gausybe ne tik platesniajai visuomenei, bet ir daugumai inteligentų nežinomų duomenų, faktų.

Pradžioje autorius apžvelgia lietuviškosios knygos tyrinėjimo raidą ir rankraštinių knygų likimą Lietuvoje. Toliau plačiau įrodinėja, jog nebuvo savo, lietuviško, rašto senovėje. Labai įdomus skyrius apie Lietuvos senovinių knygų ir kitų kultūrinių turtų likimą, kuris ypač šiandien gali eiti kultūrininko kaltinimu plėšriųjų mūsų kaimynų, išgrobščiusių daug mūsų kultūros vertybių. Smulkiau sustojama ties pirmojo lietuviško teksto klausimu. Kadangi pirmieji baltų kalbų paminklai, raštai yra prūsų, tai autorius kalba ir apie juos, ypač kad prūsų kalba artima lietuvių giminei, išriedėjusi iš bendrojo baltų (aisčių) kalbų šaltinio. Plačiai autorius praskleidžia XVI ir XVII a. lietuvių gyvenimo uždangą, nagrinėdamas pirmąsias lietuvių protestantų knygas, jų giesmynus bei pirmąsias katalikų knygas, gyvai visa tai susiedamas su anų laikų kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo kovomis bei raida.

Prof. V. Biržiškos veikalas pasižymi dideliu dalykiškumu ir, kaip užsiminta, daugybės faktų sukaupimu. Tačiau tie faktai nėra ir nespecialisto skaitytojo apsinkinimas, nes jie sujungti į darnią vienybę, į juos žvelgiama iš atokiau, jie yra susintetinti. Tokį veikalą ir tegalėjo parašyti prof. V. Biržiška, kuris keliasdešimt metų tyrinėja lietuviškosios knygos istoriją, o, be to, yra vienintelis žmogus, kuris ištyręs ar bent susipažinęs su įvairių Lietuvos, o taip pat ir kai kurių užsienio archyvų medžiaga, rankraščiais, kurių dalis per pastarąjį karą, be abejo, yra žuvusi. Palyginus su jo "Senųjų lietuviškų knygų istorijos bruožais", išleistais prieš porą dešimtmečių (dabar čia vargiai kur berandamais), dabartinė knyga daug turtingesnė medžiaga, tūriu (bent 3 kartus didesnė) ir pačių problemų apdorojimu bei išryškiniu. Suprantama, kad per tiek laiko kruopštusis autorius turėjo progos daugiau apsitirti, dalyką apgalvoti ir išryškinti. Todėl žymiojo mūsų bibliografo ir kultūros istoriko

knyga yra tkrai mums visiems brangi dovana ir rimtas bei vertingas įnašas mūsų kultūros istorijai.

Chicagos Lietuvių Literatūros Draugija tikrai daug nusipelnė šią knygą išleisdama. Su nekantrumu lauksime, kad ir II dalis netrukus pasirodytų.

Atrodo, jog būtų gera, kad autorius veikalo gale (II d.) pridėtų ir kiek informacijos angliškai — santraukos ar bent tam tikrų problemų iškelimo pavidalu (dabar tik veikalo antraštė bei titulinis lapas teduodamas ir angliškai). Tuo būdu apie knygą nors ir trumpai būtų painformuoti ir lietuviškai nepaskaitą tyrinėtojai bei skaitytojai ir tuo pačiu būtų atliktas ypač šiaudien aktualus mūsų kultūrinės propagandos darbas. Skaitytojui, ypač kuriuo klausimu panorėjus plačiau apsiskaityti, praverstų ir literatūros bei šaltinių nurodymai, kurie taip pat galėtų būti pridėti II daly (tuo, žinoma, nepaneigiamu, kad didelė dauguma duomenų yra paties autoriaus iš pirmųjų šaltinių susirinkta). J.P.

JONAS BALYS

UŽBURTI LOBIAI

51. Seniai, dar prieš sukilimą, prie vieno dvaro gyveno lesnykas. Jis gyveno pamiškėje mažoj lūšnelėj. Jo pati eidavo pas poną uždariauti. Taip jie ir vertėsi. Tuo metu prasidėjo paliokų sukilimas, bet rusai numalšino. To dvaro savininką, pas kurį jie buvo, išvarė į Sibirą už tai, kad jis slėpė sukilėlius. Kartą seniokui miegant jis sapnuoja: regis jį kas budina ir sako, kad eitų už jaujos ir išsikastų pinigų. Diedukas rytą pabudęs pasakė savo pačiam. Ji pradėjo jį barti, kodėl nėjo. Kitą naktį irgi tas pats. Budina jį ir liepia eiti išsikasti pinigų. Diedukas atsikėlė, pasiėmė geležinę lazdelę ir išėjo, kur jis sapnavo. Nuėjęs prie jaujos jis pradėjo badyti. Ir lazdelė vis kai kur užkliuvo. Seniokas privargo bebadydamas, atsisėdo prie jaujos pasiilsėti. Iš jaujos jis išgirdo ką kalbant. Vienas sakė: "Aš jau nebeišturėsiu, man visą sprandą subadė." — "Tai kas daryti?" — klausė kitas. "Štai ką darykime: mes pasiverskime žydais, o pinigų karve ir veskimės. Jis nieko nesupras." Taip ir buvo: seniokas pamatė, kad ateina du žydai ir vedasi žalmargę karvę. Seniokas pradėjo juos barti, kodėl taip vėlai vedasi. Žydai išsisukinėjo, nes, sako, vėlai pirkome ten ir ten, reikia greitai pristatyti. Seniokas paėmęs lazdelę kad drožė karvei į tarpuragį, tai tuoj tik sučerškėjo ir vietoj karvės liko auksinių ir sidabrinų pinigų krūva. Seniokas nebežinojo, kas daryti, bet greitai susigriebė: nusimovė kelnes ir užrišęs blauzdas supylė pinigų į kelnes. Bet senis negalėjo panešti, nes pinigų buvo daug ir sunkūs, o jis jau nebestiprus, užtai nežinojo kas ir bedaryti. Jis norėjo užsidėti ant nugaros, bet negalėjo tada pasikelti. Tada jis pradėjo ridenti per žemę. Pati pabudusi neberado savo senio. Ji manė, kad gal jis išėjo pinigų kastį. Laukė jo, bet pamačiusi atrėpliojant kokį padarą, nei į velnią, nei į gyvulį nepanašų, ji labai nusigando ir rėkdama pasileido bėgti. Tais laikais išvartų lenkų dvarus užgyvendino rusai, taip pat ir šitame dvere gyveno rusų generolas Martinovas. Išgirdę riksmą visi žmonės subėgo. Atbėgęs Martinovas atėmė pinigų iš to senio. (P. Gerdvilis, 52 m. a., Marcelinos k., Aluonos v. Užr. P. Gerdvilis, 1933. LTA 4(1/99).

KAI KAS IŠ KNYGŲ

Labai maža dalis Amerikos romanistų gali pragyventi vien tik iš savo knygų (ypač turint išlaikyti šeimą). Betgi daugeliui sudaro pragyvenimą pašaliniai rašymo darbai, kaip: dalyvavimas žurnaluose (magazinuose), rašymas teksto teatrui, kinui, radijui, televizijai ir kt.

Generacijos gimdymas švirkštu

"Žemė" buvo ne vienos pasaulėžiūros, o tik vienos generacijos žodis (pabraukta Autoriaus).

O rimtais negaliu laikyti nei vieno, nei antro dalyko: nei abejingo praėjimo pro mūsų naujosios poetų kartos kūrybinės pastangas, nei domėjimosi tik jų "savumu" ar "svetimumu" (pabraukta mano, M. Ž.)

Juozas Girnius, Literatūros lankai, 2 numeris

Antanas Škėma pasakytu, kad aš ir vėl rašau kaip koks dėdė. Tačiau ši kartą susidomėjau rimto filosofo straipsniu, todėl ir stengiuos, kaip mokėdama, būti rimta ir nuosaiki.

Muškis — gal ir prasimuši. Jei vienas nesitiki prasimušti — pasikviesk talkininkų. Patarimas geras visiems, taigi ir kai kuriems poetams. Parašiau "kai kuriems", nes kalba eina apie grupę poetų, kurie, nežiūrind subrendusio amžiaus, vis dar tebevadinausi jaunais, ir kurie patys, kur benugriebdami laikraštinio popierio, apie savo darbus skambina glušinančiais varpais. Kalbu apie vadinamuosius "žemininkus", o kalbai pradžia duoda filosofo Juozo Girniaus mano pacituotasis straipsnis.

Žemininkų būrelyje yra ir gabesnių ir mažiau gabių poetų. Visais laikais ir visur taip buvo ir ateityje bus. Juos vertinti ir sustatyti į didumo eilę ne šio straipsniuko uždavinys. Aš čia noriu pakalbėti apie švirkštą, kurio pagalba, visiškai dar neturint ir negalint turėti retrospektyvaus žvilgsnio, iš eilinio literatūrinio įvykio norima padaryti epochinis, vartojant net tokias sąvokas, kaip generacija, karta.

Niekam ne paslaptis (ir jie patys niekur nėra išsigynę), kad žemininkai seka senstelėjusia, bet dar tebe gyvenančią Vakarų Europos poezijos kryptį, kurią galėtume čia pavadinti metafizine, egzistencine, filosofine ar dar kaip kitaip. Niekam bloga, kad jie seka tuos Vakarų. Visos poezijos mokyklos ar kryptys pas mus buvo importuotos: simbolizmas (Sruoga, Putinas, Kirša), futurizmas (Binkis), estetizmas (Kuosa Aleksandriškis, Radauskas), revoliucionizmas (Boruta), ir tik vienintelė patriotinė lyrika (Maironis, Miškinis, Brazdžionis) yra namie gimusi, išaugusi iš mūsų žemės.

Tačiau tarp žemininkų importo ir praeities išvardintų atvežtinių izmų yra skirtumas, kurį jaučia, bet nenori suprasti ar nesupranta ir Juozas Girnius (žiūr. antrąją mano citatą). Jeigu kai kurie iš mano paminėtųjų praeityje atsigaubusių izmų sugebėjo surasti tikrą lietuvišką ne tik drabužį, bet ir vidų, to negalėtume pasakyti apie žemininkus. Dėl to, kad dainavo minėtieji poetai, su jais dainavo didesnė ar mažesnė tautos dalis, gi žemininkai šiandieną dainuoja vieni. To dalyko Juozas Gir-

nus nelaiko rimtu. O reikėtų.

Juozas Girnius eina dar toliau: jis žemininkams teikia net epochinę reikšmę. Atrodytų, kad tokiems sprendimams daryti objektyvinių duomenų visiškai nėra: pirmiausia, kaip minėta, žemininkai yra visiškai vieni ir "nesuprasti", neskaitant paties Juozo Girniaus išvardintų kelių recenzentų — bičiulių, antra, net ir poezijos pasaulyje žemininkai neturi sekėjų, išskyrus, atrodo, vienintelį Pagėgį, trečia, tokiems sprendimams daryti, kad ir filosofo plunksna, reikalinga bent minimali laiko perspektyva.

Žinoma, kalbėti apie generaciją, kartą, epochą, užmiršus tremtį, yra, švelniai tariant, truputuką groteskiška. Gi jei tos sąvokos buvo suprastos šių dienų rėmuose, dar didelis klausimas: ar visi žemininkai, ar vienas Brazdžionis parveš į Lietuvą didįjį krautį.

Taip samprotaudama ir grįžtu prie švirkšto, kurį įrašiau net šių pastabų antraštėje. Geras dalykas yra reklama ir gerai, kad žemininkai visais būdais nori įkibti į žemę. Tačiau viskam turi būti saikas — generacija net ir filosofišku švirkštu nepagimdoma.

Marytė Žičkutė

N. B. Visi žemininkai ir jų artimieji dabar yra susispietę "Literatūros lankų" puslapiuose. Labai gerai, nes vienos "Gabijos" ir kultūrinių priedų laikraščiuose nepakanka. Tik aš negaliu suprasti, kaip į antrąjį "Literatūros lankų" numerį pateko Henrikas Radauskas, kuris ir savo filosofija ir formos laimėjimais nuo žemininkų labai toli atitrūkęs? M. Ž.

Teisėjas: Ar teisiamasis buvai kada nors baustas?

— Niekad!

— E... Bet aš tamstą kažkur esu matęs...

— Nieko nuostabaus. Esu naktinis sargas ir ne kartą padėdu ponui teisėjui, kai esate įgėres, grįžti anksti rytą namo.

SOTUS ALKANAM PADĖK

AID (VERSEAS, INC., 3133 S. Halsted St., Chicago 8, Ill. DA 6-3859) Bendrovė siunčia maisto siuntinius į Vokietiją ir kitus kraštus, išskyrus SRS. Pristatymas trunka apie 17 d., nes siuntiniai siunčiami iš Europos sandėlių. Pilnas draudimas. Reikalaukit pilno siuntinių sąrašo.

V. A. ŠIMKUS, Kontraktorius

- ★ Stato naujus namus pagal kontraktą.
- ★ Didelis planų pasirinkimas.
- ★ Atliekami įvairūs remonto darbai.

4645 SO. KEATING AVE.

Telefonai: Virginia 7-8901 arba Reliance 5-8202.

Vėlai vakare: Frontier 6-2957

Nacionalinė Visuotinoji Apdraudos Brokerių

APDRAUDA

Siūlome saviems Amerikos lietuviams klientams puikiausią biznio, sveikatos, ugnies, automobilių, nelaimių, išpareigojimų ir langų stiklų apdraudą, kurią galima įsigyti mėnesiniais išmokėjimais.

Platesnių informacijų kreipkitės arba užeiškite pas

MR. JOHN SEKERKA, JR.

2616 Milwaukee Ave.

Everglade 4-0800

Atidaryta kasdien nuo 9 iki 9; sekmadieniais iki 7.

PASIMATYKITE SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS

DABAR YRA LAIKAS ĮRENGTI SAVO NAMĄ ŽIEMAI

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET

Tel. VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI.

NELAUKITE —

RYTOJ GALI BUTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas Central 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS

Rekordas...

- ★ Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- ★ Nuo 1905 metų ši bendrovė pergyveno karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes ir savo taupytojams išmokėjo kiekvieta sutaupyta dolerį
- ★ Aukštus dividendus išmokėjo visada be perstojiimo
- ★ Partrauksim jūsų pinigus iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.

Nelaukit—Pradėkit Taupyti Šiandien!

Istaigos valandos: Kasdien nuo 9-tos ryto iki 5 val. po pietų, Keturtdieniais nuo 9-tos valandos ryto iki 8 val. vakaro, Trečiadieniais visai neatidaroma.

AND LOAN ASSOCIATION

2202 W. Cermak Rd. • Chicago 8, Ill.

JOHN J. KAZANAUSKAS, Pres. • Tel. Virginia 7-7747

TIK SVEIKĄ GALVĄ TURIS GALI SVEIKU KŪNU DŽIAUGTIS

Atvejų atvejais mums galvon kalta tiesa, jog sveikas protas tik sveikame kūne užsilaiko, neurologams ją papildžius, mus dabar tikina, kad tik normalią galvą turis gali sveiku kūnu džiaugtis. Atseit, visokios mūsų neprotingos išdaigos mūsų kūnui ne tik vargina—sirgindina, bet ir perankstyvas jam pakasynas ruošia.

Tu šiaušies prieš gamtą, o ji tau ligą ant pečių

Niekad dar žmonijos istorijoje nebuvo tokio žmogaus paties savęs niekinimo — dvasinio ir materialaus savęs į atomus skaldymo, jog tūlas ima nuogastauti, ligotą mūsų ateitį pramatydamas. Šiandien mes, tiesiog, neapkenčiam visa, kas natūralu, kas kiekvienam žemės gyviui būtina. Už tai gamta mums ant pečių ligas ir krauna. Štai žiūrėk viena išpeša antakį ir ten prilipdo dirbtinį, ar tik vien jo išpašymu pasitenkina. Visokie pridėkai tame darbe žmogaus odą išerzina, todėl visa eilė negerovių po to seka.

Kitas ten triušia-pluša viršvalandžius prie jam neprasto darbo — muskulius su krauju indais be laiko pasendina. Piningo, tiesa, lieka centu daugiau, bet sveikata prarandama, o ji juk yra brangiausias turtas. Taip ir sudeginam dolerinę, kol centą sugraibom. Na ir pradėdama per anksti susiraukšlėjusi bei pablyškusi veida tinkavoti — vėl užkuriama odai ugnis — ji reaguoja: nematyti-neregėti išbėrimai atsiranda.

Trečias dar kitaip sau kenkti išsugalvoja — vieton natūraliu maistu pasitenkinęs, jis kas kart vis atšresnius prieskonius kerta — savo virškinamojo trakto celes dirgina. O kai skrandžio ir žarnų nuskriaustos celės atsisako virškinti, žmogus su savo "gas pain" ar "stomach trouble", dar vieno gydytojo durų nespėjęs užtrenkti, jau pas kitą anas atidaro. Taip nuo Aino pas Kaipą belakstydamas, jis Kalvarijos kalne atsidiuria. Čia jį išautrintos celės nukryžiuoja — veik nieko žmogus negali į burną paimti — tuoj jį berti ima, dusina, smaugia. Dar blogiau, kad sunku rasti patarėją, kuris tiesiog į akis pasakytų, kur šuo pakastas — sergančiam žmogui normalų kelią parodytu, bet tabletės bei injekcijos reik ar nereikia skirti.

Taip su mumis atsitinka kiekvienam žingsnyje — per dažnai mes dėl šunkelio natūralų kelią paliekam, už tai nestebėtina, kad jau mūsų negalės apie mus net antru sparnu rėžia.

Nekišk pagaliu tarp darniai riedančių ratų

Mūsų kūnas savo mažiausiose dalelytėse yra taip darniai

6—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — Saturday, August 1, 1953

sutvarkytas, kad ten nieko nei prikišt nei atimt nereikia. Tik nebruk pagaliu tarp normaliai riedančių ratų — nesutrukdyk savam kūne harmonijos paties išsagalvotom bei kitų įpirštom niškystėm ir tu sava sveikata neatsidžiaugsi.

Kas begaliniai komplikuoat žmogaus organizmą subudavojo, tam niekas nieko prikišti negali dėl to organizmo impilo — odos sutvarkymo. Ji taip tvarkingai, per mikroskopą žiūrint, suklostyta yra, jog bet koks nenatūralus jos "gražinimas" prilygsta aniems basiliams gražiai riedančiuose ratuose. Tik užlaikyk ją ir visą organizmą normaliai, higieniškai ir tu sveika, ruožvai skaisčia oda ne tik pats gėrėsies, bet ir kitus džiūginsi.

Tik įsižiūrėkit į gėles, medžius, paukščius bei žvėrelius — natūraliai auga, sveiki jie akį veria — oda jų žvilgėte žvilga. O kaip atstumiančiai atrodo pašiuręs-papūręs nesveikas viščiukas, katinėlis, ar, pagaliau, ligotas medis. Nė vienam protingam neateina galvon tepalais-mirkalais sergančio gyvulio pašiusų kailį gydyti. Toks kviečia reikiama gydytoja. Sutvarkius gyvulio vidurius, kailis vėl žvilgėti ima.

Lietuviui su dvasios ir kūno paliegėliais nepakeliui

Daugybė ligų mus kamuoja dar ir dėl to, kad mes esam reikiamai neapsišvietę — tik saujelė žmonių supranta, kad odos grožis bei sveikata yra neatskiriama surišta su plaučių, inkstų bei kitų vidaus organų normaliu darbu. Didžiūma žmonių elgiasi sveikatos reikaluose stačiai kaip vaikai. Deja, ne ką toliau pažengusi minima ir kitose srityse. Tą žmonių nesorientavimą išnaudoja visokie pramušgalviai — šepėtinų, šarlatanų, "future teller" pilnos pakampės. Puskalviai amuos prabangiuose viešbučiuose išlaiko — piemknygių "išsprusinta" galva laukia ilgas valandas monelniko prieškambarje, kad galėtų iš ano išgirsti, kaip šilta bus jo lova septyntą sugulovę pakeitus.

Kur jau tų dvasios bei kūno paliegėlių netrūksta, bet jau apie mus tai knibždėte jų knibžda. Tik staptelk žmogus ties jais — tuoj jie tau paskutinius marškinius nuvilks. Kaip protingas žmogus yra nereikalingas psichiatro pagalbos, taip susipratęs lietuvis neturi jokių reikalų su visokio plauko "aiškiaregiais".

Ne kitokiais "perlais" mūsų žmonelius, ypač moteris, apdovanoja visokie "Beauty Salon". Lietuviška galva pasinaudoja jais tik tiek, kad kultūringai atrodytu. Joku būdu lietuvis nesileidžia, kad jį salionas už nosies vedžiotų — mišinių mišinius jam ant odos kraudamas jo odą susirgindintų.

(Tęsimys 7-ame pusl.)

WE'VE GOT IT!

2 GREAT APPLIANCES IN 1

THE NEW DE LUXE G-E REFRIGERATOR-FREEZER!

YEARS AHEAD OF ITS TIME IN GRACEFUL DESIGN AND CONVENIENCE FEATURES!

SOLTIS
BRINGS YOU AUTOMATIC G-E "SPEED COOKING" WITH

Push-Button Controls!

AIRLINER RANGE

Model LM-95K
9.5 cu ft

REFRIGERATOR-FREEZER

AUTOMATIC OVEN TIMER
—turns your oven ON and OFF. Lets your dinner cook all by itself!

PUSH-BUTTON CONTROLS
—cook with your fingertip! A different button for each cooking speed!

HI-SPEED CALROD® UNITS—five exact speeds! One EXTRA-Hi-Speed unit for extra-fast starts!

BIG MASTER OVEN—gives perfect baking and roasting results. Waist-high Super-Broiler!

Plus —6-quart deep-well Thrift Cooker—Electric Minute Timer—Automatic Oven Light—No-Stain Oven Vent—and lots more to give you all the pleasures of fast, clean, exact General Electric "Speed Cooking"!

COME IN AND SEE THIS RANGE TODAY!

SEE OUR COMPLETE LINE OF GENERAL ELECTRIC APPLIANCES

TERMS TO SUIT YOUR CONVENIENCE

YEARS AHEAD!

IT'S TERRIFIC
A REAL FREEZER PLUS REFRIGERATOR!

MODEL LH-11K—11 cu ft

REFRIGERATOR-FREEZER

WONDERFUL NEW FEATURES INCLUDING:

Roto-Cold Refrigeration. Cold air circulates in refrigerator section so that all parts of it are uniformly cold!

No Defrosting. Frost never builds up in the refrigerator section!

Moist-Cold. High humidity keeps foods extra-fresh... even without covering—yet refrigerator walls stay dry!

Bigger, Roomier Than Ever. Has 39% more storage space per square foot of floor space than older models!

So new and beautiful! So different! You'll be amazed!

SOLTIS HOME APPLIANCES AND FURNITURE

2647 W. 51st. ST. HEmlock 4-7095

AUTHORIZED DEALER GENERAL ELECTRIC APPLIANCES

Argi lino žiedo akys reikalingos pagražinimo!

Visi žino, jog nėra gražesnės dovanos šiam kraštui už natūralią, gražiai išauklėtą, tipiską, lino žiedo akių lietuvaite. Kas dar ką gali pridėti puikiausios dvasinės harmonijos ir sveiko kūno savininkei — tauriai lietuvaitei! Tokia ji prilysta didžiajam deimantui Elzbietos II karūnoj — ji mūsų aplinką puošia, visais atžvilgiais ją teigiamai veikiama. Tik vis dar nesuprantama kokių durnaropių užšerti tuli vyresnieji, kad jie savam prieauginui tuos deimantus neperstato, jais gėrėtis neskatina. Juk jau svetimi mūsų deimantukus pastebi mokyklose, iškylose, fabrikuose ir visur kitur, kur anie beapsisuka.

Visas mūsų lietuviškas gyvenimas visoj aplinkoj gerum ir sveikumu išsiskirtų, jei, pirmiausia, šeimoj, mokyklų, bažnyčioj bei viešuose pasirodymuose su tikru lietuvišku turtu prisistatytume, paliovę svetimom geležėm, vietoj savų perlų, dabintis. Tada mūmyse sveikata, lyg giedrios dienos saulė, šypsotųs.

Nedarkykime patys savęs

Tad mums seniems ir jaunimams lietuviams belieka pasirūpinti, kad išliktume tradiciniai harmoningais lietuvišais, kaip mūsų tėvai mus kad mokė. Tada mes būsim sveikiausi, gražiausi ir protingiausi mus supančioj visokių nuolaužų primėtytoj jūroj.

Premija... ir nebaigtas veikalas

Š. m. birželio 20 d. "Draugo" numeryje buvo įdėta žinutė, kad J. Gliuda ketinas parašyti dar kelius, gal net septynis, savo romano "Ora pro nobis" tomus. Tas sumanymas, kaip anoje žinutėje rašoma, "suima visas jo mintis" ir netgi esąs "jo egzistencijos prasmė". Gale nurodoma: "Ora pro nobis" pirmoji dalis, už kurią buvo duota premija, jau pradėta spausdinti."

Tai gi premija buvo skirta už pirmąją romano dalį. Betgi prieš porą metų, kaip gerai prisimename, Lietuvių Rašytojų Draugijos komisija, nors ir parbrėždama didelę literatūrinę V. Krėvės "Dangaus ir žemės sūnų" vertę, kaip tik dėl to ir neskyrusi už tą veikalą premijos, kad tai tebuvis I dalis...

—Skaitytojas

Rudėninė "NAUJIENU" GEGUŽINĖ įvyks

1953 m. Rugpiūčio 16 d.

LIBERTY GROVE Willow Springs, Ill.

Gegužinė bus linksma. Visi nuoširdžiai kviečiami!

7—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — Saturday, August 1, 1953

DIDŽIOSIOS GRUMTYNĖS NEBAIGTOS

(Šis J. Liudžiaus straipsnis buvo išspausdintas paskutiniame "Darbo" žurnalo numery.—Red.)

Nebus perdėta pasakius, kad nei kovai už Lietuvos išlaisvinimą vadovaujas VLIKas, nei kuri kita politinė mūsų išeivijos partija, tikėdami laisva Lietuvos ateitimi, nėra tiek gerai pasiruošę Lietuvai atstatyti, kaip Lietuvos katalikų vadovybė. Kokia turėtų būti atstatyta Lietuvos valstybė ir jos santvarka, parodo Lietuvos vyskupų parašyta knygelė.

1952 metais Romoje išėjo iš spaudos "Lietuvos Rymo Katalikų Episkopato Direktyvos Katalikams." Ši nedidelė, vos 50 puslapių knygelė, lietuviams daug reikšmingesnė, kaip kelta storų katalikiškų knygų. Joje trumpai sutraukta katalikų dvasiškosios politiniai reikalavimai išlaisvinti Lietuvos valstybei ir tautai. Su šia politinės veiklos programa katalikų dvasiška pasireiškia, kaip atskiras politinis vienetasis, stovįs šalia mūsų krikščionių demokratų ir visų jų satelitų.

Vyskupų, kaip bažnyčios vadų, direktyvos yra privalomos kiekvienam katalikui. Juo labiau, kad tos direktyvos paremtos popiežiaus enciklikomis ir bažnytiniais įstatymais. Iki šio laiko pavieniai katalikai ar jų draugijos bei partijos galėjo turėti pasaulietinius, šios žemiškos gerovės klausimais savą nuomonę. Dabar visi lietuviai katalikai bei jų partijos privalo ir politiniuose reikaluose paklusti bažnyčios vadovybei. Kadangi nepriklausomoje Lietuvoje buvo apie 87% katalikiškai krikštytų, tai kaip nesidomėti Episkopato direktyvomis, kurios yra privalomos ir neginčytinos Lietuvos gyventojų daugumai ir sudaro jai politinės veiklos gaires.

Štai kas parašyta Episkopato direktyvose:

"Būtų tikrai nenuoseklu, jeigu Valstybė kėsintųsi būti indiferenti Dievo atžvilgiu. Valstybei juk turi rūpėti tiesa ir piliečių teisingos pažiūros. Tiesa turi vadovauti Valstybės ir piliečių gyvenimą. Jeigu Dievo nebūtų, Valstybė turėtų proteguoti ateizmą. Jeigu Dievas yra, būtų nedora ir nenuoseklu nekreipti į tai dėmesio. O Dievas tikrai yra. Todėl Valstybė turi būti aiškiai palanki religijai.

"Valstybė negali leisti, kad būtų viešai skelbiamas ateizmas, nes jis yra Dievo, o tuo pačiu ir religijos paneigimas — kova prieš ją.

"Lietuvos katalikai sieks, kad Lietuvoje tebutų leidžiamas tik mokslinis katalikų tiesų ir doros dėsnių vertinimas... kad tikėjimą ir dorą liečią klausimai, nebūtų viešų diskusijų spaudoje, susirinkimuose ir parlamente objektu....

"Katalikų Bažnyčios skelbiamas mokslas yra teisingas.... Katalikų Bažnyčios nevaržomas veikimas yra visais atžvilgiais išganingas visuomenei.... Bažnyčios įtakos trukdymas būtų žalingas.... Katalikų Bažnyčia turi pilną laisvę vykdyti savo dvasinę galią ir jurisdikciją; tvarkyti savo reikalus ir nuosavybę pagal savo kanonų teisę. (11 psl.)

"Tėsinant iš fakto, kad kitos religijos neturi joms Dievo skirto autoriteto, kuris tvarkytų jų reikalus, seka, jog jų gyvenimo viešųjų reikalų tvarkyme natūrali kompetencija priklauso Valstybei.... (17 psl.)

"Bažnyčia yra antgamtinė ir tobula institucija. Ji savo kompetencija auklėjimo srityje viršija ne tik Valstybę, bet kai kuriais atžvilgiais net ir šeimą.... (22 psl.) Nežiūrint ar valstybinė ar privatinė būtų mokykla, jeigu ji skirta katalikų vaikams, ji turi būti katalikiška.... (23 psl.) Kitų mokyklose mokomų dalykų aiškinimas neturi prieštauti pagrindiniams krikščionių tikybos ir doros mokslų tiesoms.... (26 psl.) Naujam gyvenimui kurti reikės plataus horizonto protų, tvirtų valių, drąsių, darbščių, o ypač sąžiningų žmonių. O šitai pasiekiamas tik gyvenant pagal Dievo įsakymus.... Katalikų Bažnyčios Autoritetai skelbia, jog materialistinė pasaulėžiūra yra žalinga visuomenei.... (42 psl.)

"Socijalizmas... negali būti suderintas su Katalikų Bažnyčios Dogmomis, kadangi socialistinis visuomenės supratimas yra visai svietimas krikščioniškam mokslui. (44 psl.) Valstybė negali leisti kurios nors religijos sekėjams divorsų, nors tos religijos įstatymai tai leidžia." (18 psl.)

Čia nurašytos politiniu požiūriu ryškiausios nepriimtinos bei abejotinos Lietuvos episkopato direktyvos (įsakymai, nurodymai).

Pagrindinis, svarbiausias episkopato reikalavimas — tai supasaulėžiūrinti (sutikybinti, sukonfessinti) Lietuvos valstybę. Aiškiau pasakant, Lietuvos aukščiausia valdžia (seimas, kongresas) privalo paskelbti katalikybę, kaip vienintelę teisingą bei išganingą tikybą, ir dėl to valstybė turi teikti katalikų bažnyčiai ir dvasiškiems išimtinę teisę ir visokeriopos naudos bei paramos. Kitos gi tikybos, kaip išklydusios iš teisingo katalikybės kelio, gali būti šiaip taip kenčiamos, nes jos, episkopato žodžiais tariant, "neturi joms Dievo skirto autoriteto." O tokias pasaulėžiūras, kaip materializmą, laisvamanybę (ateizmą) Lietuvos vyriausybė turi pripažinti visuomenei žalingomis ir neleisti joms viešai pasireikšti.

Direktyvos grąžina mūsų tautą atgal, artyn viduramžių, į tokią pasaulėžiūrą ir politinę santvarką, iš kurios Vakarų Europa jau išsilaisvino. Iš tiesų, viduramžių glūdumoje popiežiams privalėjo paklusti pasaulietiška (svietiška) Vakarų Europos valstybių valdžia. Taip pat mokslo išvados neturėjo išeiti iš rėmų tų tiesų, kurias nustatė teologija, t. y., bažnyčios mokslas apie Dievą, Jo darbus ir paslaptis. Valdžia prievartos priemonėmis vertė gyventojus laikytis teisingosios tikybos. Klaidatikiai buvo laikomi ne tik bažnyčios, bet ir valstybės priešais ir kaip tokie buvo persekiojami. Dėl tų persekiojimų ir religinės nelygybės buvo pralieta daug žmonių kraujo.

(Tęsinys 9-tam psl.)

8—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— Saturday, August 1, 1953

Jei keliatės į kitą butą ar miestą, esu pasiruošęs saugiai ir tvarkingai pervežti daiktus

Ilgų metų patyrimas, pigus ir sąžiningas patarnavimas.

JUOZAS NAUJOKAITIS

6819 So. Rockwell St. Walbrook 5-9209
Neatsiliepus, skambinkite Lafayette 3-9754.

CLUB ELITE

4075 Archer Avenue

FRED MAURISAK, Savininkas
Kviečia kiekvieną į muzikos, liaudies dainų, radijo pasikalbėjimų ir humoru pusvalandį

KIEKVIENĄ ŠEŠTADIENĮ, 11:00 P. M.

Club Elite, 4075 Archer Ave., turės CLUB ELITE PUSVALANDĮ
WOPA stotyje, 1490 kil., WOPA FM 102.3 meg. tiesiai iš
CLUB ELITE su tuo Jockey disku

C. J. ARASZEWSKI supažindins su
EDDIE SYPIEN ir jo orkestru.

Kiekvienas kviečiamas atvykti.

LIETUVIŠKA ISTAIGA

SAFETY OF YOUR SAVINGS

2555 West 47th St.
CHICAGO 32, ILL. LAF. 3-1083

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

Prof. VACLOVO BIRŽISKOS

Senujų Lietuviškų Knygų Istorija

jau baigiama spausdinti. Leidžia Liet. Literatūros Draugija.
200 psl. didelio formato. Kaina \$2.00, kietais viršeliais — \$3.00. Galima užsisakyti iš anksto, atsiunčiant jos kainą ir 10 centų persiuntimo išlaidas šiuo adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET CHICAGO 8, ILL.
PLATINTOJAMS DUODAMA NUOLAIDA

NAUJIENOSE galima užsisakyti

ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ

Argentinoje gyvena didokas lietuvių skaičius. Pastaraisiais metais tą kraštą pasiekė dar keli šimtai lietuvių. Amerikiečiai ten turi giminių, draugų ir pažįstamų. Norintieji sekti visuomeninį Argentinos lietuvių gyvenimą yra kviečiami užsisakyti geriausią Pietų Amerikos lietuvių laikraštį — ARGENTINOS LIETUVIŲ BALSĄ. Metinė je prenumerata yra tikrai \$3.00. Laikraštį gausite jei pasiųsite \$3.00 Money Orderį arba čekį tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.

Žinokite kodėl vis daugiau šeimų taupo čia

Mūsų šalis santuokų skyrius yra tinkamiausias investuoti pinigų, kuriuos šeimos turi investuoti atsargiai — pinigų vaikams mokslui užtikrinti, namui nusipirkti, savo gyvenimo saugumui sustiprinti. Žiūrėkite į apdraustą čia santaupas kaip į savo šeimos finansinės ateities svarbią dalį.

UNIVERSAL SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

1800 So. Halsted St. Chicago 8, Ill.
Telefonas: HAYmarket 1-2028

VALANDOS: Pirmadieniais, antradieniais ir penktadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. vakaro. Ketvirtadieniais nuo 9 ryto iki 8 vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais nuo 9 val. ryto iki 3 val. po pietų.

NEMOKAMAS PARKING LOT 1804 SOUTH HALSTED

(Tęsinys iš 8-to psl.)

Vienok ir tais laikais atsirado karalių, politikos veikėjų, mokslininkų, kuriems bažnyčios globa buvo nepakeliamas, nors jie buvo tikintys krikščionys. Ilgainiui vis dažniau pasireiškėdavo pavienių asmenų pastangos išsilaisvinti iš mintų ir sąžinę vergiančios dvasiškiškos kontrolės. Vėliau, 15 ir 16 šimtmečiuose iš tų neklusnumo pasireiškimų išsivystė tokie sąjūdžiai kaip humanizmas, renesansas, reformacija. Pagaliau, prasidėjo supasaulėjusios visuomenės dalies grumtynės su dvasiškią dėl teisės pasauliečiams patiems tvarkyti savo žemiškus politinius bei kultūrinius reikalus. Bažnyčia gi skelbė, kad nėra nieko žemiško, kas neturėtų ryšio su anuo pasauliu, su sielos išganymu, ir reikalavo, kad pasauliečiai visose srityse savo žemiškojo gyvenimo laikytųsi nurodymų vyskupų, kaipo Dievo apreiškimo ir valios žinovų.

Tolimesnėje įvykių eigoje tos didžiosios grumtynės pasauliečių su dvasiškią už sąžinės ir minties laisvę, po kelių šimtų metų, išsivystė į kovą su vienvaldžiais karaliais už politines teises, už teisę patiems gyventojų sluogsniams dalyvauti valstybės tvarkyme. Visuomenėje pradėjo ryškėti ir išgalėti supratimas, kad valstybės paskirtis ir tiesioginiai uždaviniai yra tvarkyti tik žemiškos gerovės reikalus, kad valstybės valdžia privalo būti lygiai palanki visom tikybam bei pasauliečiams, o taipgi tautybėm. Ne valstybės valdžios reikalas yra spręsti, ar yra Dievas, kokia Jo valia, kuri tikyba teisinga, o kuri klaidinga ir pan. Priešingai, valstybė šiais klausimais turi būti bešališka. Ji privalo palikti šiuos klausimus spręsti kiekvienam gyventojui pačiam pagal savo sąžinę ir įsitikinimus. Valstybė gi turi saugoti tą gyventojų laisvę apsispręsti.

Toj kovoje prieš dvasinį, politinį bei fizinį žmogaus pavergimą 19 šimtmeetyje viešumon išėjusi organizuota darbininkija nulėmė pergalę pasauliečių naudai. Valstybių konstitucijose jau užtikrinama gyventojams teisė laisvai apsispręsti sąžinės bei pasauliečių klausimais. Ne vien paskiros valstybės, bet ir jų pasaulinė sąjunga (United Nations) savo įsisteigimo čartoje, ir taipgi tos viso pasaulio valstybių sąjungos "Žmogaus teisių komisija" tas iškovotas teises patvirtino.

Bet, gal tasai viduramžių idealas — visiškai supasaulėžiūrinta valstybė (teokratija) — yra išganinga Lietuvai, gal sąžinės ir minties laisvė yra mūsų tautai žalingas dalykas?

Užuot imti atsakymą iš daugybės viena kitai prieštaraujančių knygų, patikrinkim, ką rodo didžioji visų mokslininkų ir mokytojų knygų knyga — šių dienų tikrovė. Imkim Sovietų Sąjungą. Nors ji nekatalikiška, bet ji yra tikrai pasauliežiūrinės politikos valstybė.

Komunistinėj Rusijoje ir jos pavergtuose kračiuose mate-

rializmas valdžios pripažintas vienintele teisinga ir žmonijai išganinga religija. Visos kitos tikybos — pasauliežiūros — ten pripažintos klaidingomis ir kenksmingomis. Joms draudžiama viešai atlikinėti apeigas, skelbti savo mokslą. Tų klaidingų pasauliežiūrų išpažintojai šalinami iš viešų pareigų ir net iš darboviečių. Dėl menkiečio jie įtariami esą valstybės priešai ir siunčiami išmarinimui į koncentracijos stovyklas. Sovietų Sąjungoj nustatyta, kas yra tiesa visoms mokslu ir meno šakoms. Visos minties ir sąžinės išvados ten turi būti pajungtos leninizmo-stalinizmo teologijai. Ir t.t.

Šie keli faktai liudija, kad Sovietų Sąjunga yra šimto procentų grynumo pasauliežiūrinės politikos valstybė; ji nustato, kas yra absoliutinė tiesa, kuri tikyba-pasauliežiūra teisinga. Ji persekioja visus, kurie nepriima nustatytų tiesų ir laikosi savo sąžinės balso bei įsitikinimų.

Nėr mažiausios abejonės, kad mūsų episkopatas smerkia žiaurų komunistų persekiojimą kitų pasauliečių žmonių. Vienok lieka kažkoks neaiškumas, mažas nenuoseklumas, kada smerkdamas religinius persekiojimus episkopatas reikalauja, kad Lietuva būtų katalikiškai konfesinė valstybė: katalikybei visiška laisvė, parama ir išimtina teisė kontroliuoti valstybės įstaigas ir net dėti vyriausybės nutarimams "veto"; kitų gi pasauliečių žmonėms suvaržyti ar visiškai atimti teises.

Išėina, komunizmas ir katalikybė yra vienminčiai konfesinės politikos klausimu. Jie sutaria, kad valstybė turi būti įrankis vienos kurios nors pasauliečių, kad klaidatikiai turi būti spaudžiami ar persekiojami. Jei taip, tada episkopatas neturėtų pagrindo smerkti Sovietų Sąjungos religinį persekiojimą. Jis gali tik prikišti komunistams, kad jie pasauliežiūrinę politiką vykdo labai žiauriu būdu.

Visai natūralu, kitaip ir būti negali, kad kiekvienas išpažintojas tiesų laiko savo tikėjimą absoliutiniai teisingu, o kitatikių, pasauliečių laiko iškrypusiomis iš teisingo kelio. Dėl to kiekviena tikyba siekia turėti sau valstybėje kuo daugiau laisvės ir galios ir gauti iš valstybės išdo kuo daugiau materialinės paramos. Turima absoliutinė tiesa pateisina ir įgalioja reikalauti ir paimti sau viską, o kitatikius palikti be nieko.

Bet kaip turi išspręsti uždavinį valstybė, kada visos tikybos — pasauliečių — pateikia jai visiškai vienodai pagrįstus reikalavimus? Kas dėjosi ar dedasi su kitaip tikintiais, kada valstybė nusprendžia, kad tik tam tikra viena tikyba teisinga, atsako mums istorijos pavyzdžiai nuo Nerono iki Stalino laikų.

Persekiojimų žmonių kraujas, (Tęsinys 10-am psl.)

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — Saturday, August 1, 1953

PRANAS SKRIPKAUSKAS
Pirmasis tremtinys Illinois valstybėje atidares kirpykla
FRANK'S BARBER SHOP
KAMPAS 44-tos ir SO. WESTERN AVE.
Meistriškai ir tvarkingai atliekamas darbas.
Kasdien nuo 4 iki 7 val. vak. Šeštadieniais visą dieną.

Kai tik nutarsite pirkti automobilį—vykite į
HARMONY MOTORS

5805 SOUTH WESTERN AVENUE

ČIA rasite visokios rūšies automobilių — net ir 53-čių metų gamybos HARMONY MOTORS yra lietuvių prekyba, kuriai vadovauja lietuviai naujakuriai

TOLIUS ŠLUTAS—JONAS TALANDIS ir SIGITAS ZUBKUS
HARMONY MOTORS išmokys Jus vairuoti ir nemokamai išrūpins visus automobiliui reikalingus leidimus.

HARMONY MOTORS pirke automobilį, išmokėsite lengviausiomis sąlygomis.

HARMONY MOTORS prekyba atdara kiekvieną dieną. Adresas:

HARMONY MOTORS

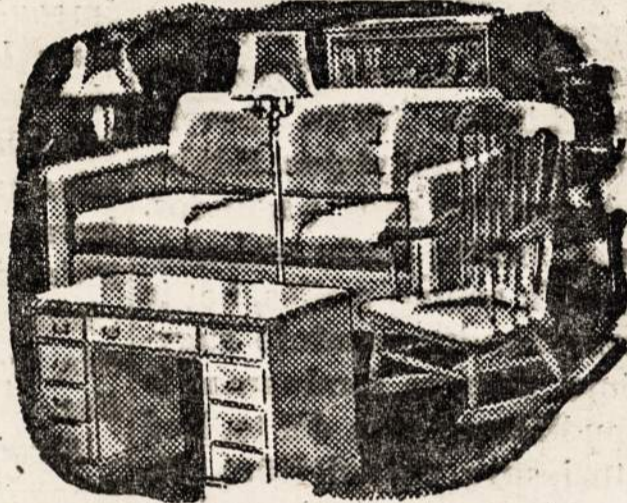
5805-07 S. Western Ave. Tel. REpublic 7-6480

Lietuvių Krautuvėj didelis pasirinkimas

Baldai, šaldytuvai, pečiai, skalbiamos mašinos, lovos, matrasai, kilimai, radijo, televizijos setai, baldai vaikūčiams.

ZEMOS KAINOS
LENGVI IŠMOKEJIMAI
TUOJAU PRISTATOMA

Baldai pagal užsakymą.

ROOSEVELT FURNITURE CO., INC.

2310 W. ROOSEVELT ROAD

Tel.: SEeley 3-4711

Krautuvė atidaryta sekmadieniais nuo 11 iki 4:30.

SKIP'S LIQUORS

5511 So. Damen Ave. WALbrook 5-8202

IMPORTED FRENCH BRANDY	Fifth	\$299
90 PROOF GIN		\$329
FULL QUART		\$459
WHITE HORSE SCOTCH	Fifth	\$509
MARTELS IMPORTED		\$499
FRENCH COGNAC	Fifth	\$329
190 PROOF		\$169
GRAIN ALCOHOL	Fifth	\$725
WHITE BEAR BEER		\$359
Case of 24—12 oz. bottles. Plus dep.		\$149
KIJFA IMPORTED		\$298
CHERRY WINE	Fifth	
HEINEKENS IMPORTED		
Holland Beer. Case of 24 Bottles.....		
100 PROOF VODKA	Fifth	
CINZANO VERMOUTH		
SWEET OR DRY	Fifth	
NECTAR BEER		
Case of 24 cans		

LOWEST CASE PRICES IN TOWN

Diena Ateis — Būsi Linksma Sutaupes

Taigi pradėk taupyti šioje lietuviškoje įstaigoje.

BRIGHTON SAVINGS moka 3% pelno

Kiekvieno taupytojo indėlai yra apdrausti iki \$10,000.00

BRIGHTON SAVINGS and LOAN ASS'N.

4071 Archer Ave., į vakarus nuo California Ave.

Telefonas: LAfayette 3-8248

CHARLES ZEKAS, Secretary

OFISO VALANDOS:

Pirmad., Antrad., Penktad. ir šeštad. 9:00 ryte iki 4:30 po pietų.
Treciad. 9:00 ryte iki 12 v. dieną. Ketvirt. 9:00 ryte iki 8:00 vak.

(Atkelta iš 9 pusl.)

kančios ir vargai nenuėjo vel-
tui. Amžiams slenkant, švie-
sesni žmonės suprato ir minios
jiems pritarė, kad valstybė tu-
ri susilaikyti sprendus, kuri ti-
kyba teisingesnė. Pripažinda-
ma reiligią svarbiu veiksmu
žmonijos gyvenime, valstybė
turi likti bešalė tikybų atžvil-
giu, kitaip sakant, ji turi būti
lygiai palanki joms visoms be
skirtumo. Visai naturalu, kad
tikyba, kurią išpažįsta daugū-
ma gyventojų, įgyja valstybi-
niam gyvenime pirmenybę ki-
tų jai lygių tikybų atžvilgiu.

Yra pasaulyje religijų, ku-
rios turi aukštų ir kilnių idėjų.
Jos stato sau uždavinį perau-
klėti žmonių artimo meilės ir
teisingumo pagalba, perkeisti
žmogų gėrio linkme. Tikrovėje
gi, tas kilnias idėjas bevyk-
dant, puola mokytojus išdidu-
mo ir smurtavimo pagundos.
Vardan aukštų tikslų atsisako-
ma ne tik artimo meilės, bet ir
taikaus bendruomeninio sugy-
venimo. Žmogus žeminamas ir
skriaudžiamas vien dėl to, kad
jis turi savą pasaulėžiūrą. Iš-
tikimybė savo sąžinei vertina-
ma kaip pikta valia, nes klai-
datikiui paneigiama sąžinė.

Episkopato direktyvos du-
da suprasti, kad turimoje būti
sukatalikintoje mūsų valstybė-
je spauda ir aprėžimas tei-
sių kitatikiams visiškai suderi-
nami su Dievo valia ir Kris-
taus meile artimui. Galimas
dalykas, direktyvų autoriai gal-
voja, kad valstybinė kitatikių
diskriminacija žadina lietuvių
tautos dorovingumą, ugdo tai-
kų visų gyventojų sugyvenimą
ir kad skriaudžiamieji bus dė-
kingi skriaudėjams.

Šiandien mes stebim pastan-
gas apvienyti taip dideliai mar-
gą pasaulėžiūriniu, tautiniu ir
ūkiniu požiūriu Europą, sukuri-
ti tikrą pasaulio valstybių są-
jungą ir valdžią, o mūsų tauta
vis turi grįžti prie A. B. C. ...
Atrodo, mes, lietuviai, dar ne-
sami išsiaiškinę, ar reikalinga
sąžinės ir minties laisvė vals-
tybiniam gyvenime.

Pradėdami dvidešimtą šimt-
metį ir ypač kai mūsų kraštas
atgavo nepriklausomybę, mes,
masiniai išijungėm į kovą už
žmogaus išsilaisvinimą, už jo
teisių patikrinimą. Buvo nema-
ža pasiekta. Bet demokratine
santvarka naudojoms trum-
pai ir mūsų laimėjimai buvo
trapūs. Vadistinių (diktatūri-
nių) perversmų banga neap-
lenkė Lietuvos, ir mes vėl bu-
vom netekę iškovotų laisvių.

Ir ko mes galim tikėtis išlais-
vintoj Lietuvoj, jei, patarlių
kalba sakant, episkopato norai
patektų į Dievo ausį? Aiškinti
netenka. Episkopato direkty-
vos yra šaukimas kovon ne tik
visų demokratinių jėgų, bet
kartu yra bandymas prievar-
tauti tuos tikinčiuosius, ku-
riems Kristaus mokslas yra ar-
timo meilės ir žmogaus vertės
gerbimo mokslas ir kuris gai-
lestingą samarietį stato aukš-
čiau už sukietėjusius rašto ži-
novus.

Episkopato direktyvos liudi-
ja, kad anos istorinės didžio-
sios grumtynės dėl sąžinės ir
minties laisvės nepriklausomaj
Lietuvoj dar nebuvo baigtos.
Tos grumtynės turės būti tęsia-
mos iš rusų komunistų išlais-
vintojė mūsų tėvynėje. Tokis
mūsų tautos likimas.

Ištrauka iš "Žmogaus Teisių Visuotinės Deklaracijos"

(Laisvas vertimas)
[Palyginkit su str. "Didžiosios
Grumtynės"]

*Straipsnis 1. Visi žmonės
gimsta laisvi ir savo teisėmis
bei garbe yra lygūs. Jie yra ap-
dovanoti protu ir sąžine ir sa-
vitarpiuose santykiuose turi
vadovautis broliškumo dvasia.*

*Straipsnis 2. Kiekvienam
žmogui priklauso visos teisės ir
visos laisvės šios Deklaracijos
skelbiamos, nedarant tarp jų
bet kurio skirtumo dėl rasės,
odos spalvos, lyties, kalbos, ti-
kybos, politinių ar kitokių įsi-
tikinimų, dėl jų tautinės ar so-
cialinės kilmės, dėl materialinės,
luominės ar kitokios padė-
ties.*

*Straipsnis 18. Kiekvienam
žmogui priklauso teisė turėti
galvoti, laisvai vadovautis sa-
vą sąžine ir laisvai tikėti; tuo
yra suprantama, kad žmogus
turi teisę laisvai keisti savo ti-
kybą arba įsitikinimus, teisę
laisvai išpažinti savo tikybą ir
įsitikinimus pavieniui ar kartu
su kitais, viešai ar neviešai,
mokant, atliekant pamaldas,
vykdant religines ar ritualines
apeigas.*

*Straipsnis 19. Kiekvienam
žmogus priklauso teisė turėti
savo įsitikinimus ir laisvai juos
išpažinti; tuo suprantama, kad
žmogus turi teisę nevaržomas
laikytis savų įsitikinimų ir tei-
sę visokiais būdais ieškoti, gau-
ti ir platinti informaciją bei
idėjas, nežiūrint valstybių sienų.*

*Straipsnis 21 (3). Tautos va-
lia turi būt vyriausybės galios
pagrindas. Tautos valia turi bū-
ti reiškiamą periodiniais ir ne-
klastojamais rinkimais, kurie
vykdomi visuotiniu ir lygiu
balsavimu, balsuojant slaptai,
arba ir kitu lygiaverčiu būdu,
rinkėjui patikrinant balsavimo
laisvę.*

"Žmogaus Teisių Visuotinė
Deklaracija" buvo priimta ir
paskelbta Jungtinių Tautų or-
ganizacijos jos visumos posėdy
1948 metų gruodžio 10 dieną.
Deklaracijoj yra 30 straipsnių,
kurių penkis ištraukė čia pa-
duodame. JT organizacijos vi-
suma, deklaraciją skelbdama,
kvietė visas valstybes — narius
— kad deklaraciją paskelbtas
žmogaus teises propaguotų sa-
vuose kraštuose, ypač jaunimo
tarpe per mokyklas ir, žinoma,
vykdytų. Išlaisvinta ir demo-
kратиškai atsikūrusi Lietuva be
abejo bus JT organizacijos na-
rys. Dėl to su deklaracijos pa-
grindiniais dėsniais pravartu ir
mums iš anksto susipažinti.

Neužmirškite, kad š. m.
rugpiūčio 16 d. bus
NAUJIENŲ
rudeninė geružinė
LIBERTY GROVE

Let Us Remodel Your Old FUR COAT Into A New
FUR LINED CLOTH COAT

Beautiful All-Wool Fabrics
Lovely Colors;
Smart New Styles

OR
Have it REMODELED
Into a Beautiful 1954
Style JACKET, CAPE
or STOLE at Very
Reasonable Prices.

FOR \$**68**
ONLY

OPEN 9 TO 6, MON. 9 TO 9

Come In or Phone
DEarborn 2-2442
for FREE
Bonded Pickup

MICHAEL J. ASCARIS
Furs

22 W. MADISON ST.—3rd Floor
25 YEARS OF FUR COAT DESIGNING

SAUGESNĖS vietos taupymui
niekur nerastite. Kiekviena są-
skaita apdrausta iki \$10,000.
Penkiasdešimt penki metai
patyrimo ir draugiško patar-
navimo.

**DISTRICT
SAVINGS**

Štabas kalba lietuviškai

and LOAN ASSOCIATION

3430 South Halsted Street

"Most Convenient Refrigerator
You'll Ever Own!"

Defrosts
Automatically
...so fast
even ice cream
stays frozen

Model
816

Beautiful New
NORGE
Jet Self-D-Froster
REFRIGERATOR

Jau nereikia daugiau rūpi-
tis atšaldymu. Patikimas Jet
atsišaldantis veiksmas yra
greitas, saugus ir tikras. Vi-
siškai pašalina ledą Jums be-
miegant.

NĖRA DAUGIAU PROBLEMŲ
MAISTUI PASIDĖTI!

Erdvūs pilno pločio šaldantieji stalčiai
Parankios lentynėlės. Vieta sviestui.
Lentyna buteliams. Mėsos saugotojas
Edvūs pilno pločio leduotojas.
Didelės lentynos maisto atsargoms.
Lengvai valomas porcelaninis vidus.
Neišlaidus "Power King" kompresorius.

Only
\$**200**
EASY TERMS

ROOSEVELT FURNITURE CO.
2310 W. Roosevelt Road. Tel.: SEEley 3-4711
Krautuvė atidaryta sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 po pietų

Prieš 100 metų rašytas memorandumas

Čia norime pateikti 1854 metais lenkų poeto Zigmunto Krasinskio prancūziškai rašyto "Memorandumo Napoleonui Trečiajam" ištraukas, kuriose ne tik labai vaizdingai apibūdinama vadinamoji ruso siela, bet kurios savo aktualumo nenustoja ir šiandien — po 100 metų. Krasinskis tada rašė:

"Rusija yra pikčiausių ir labiausiai ardančių elementų, kurie tik yra pasireiškę istorijoje, rinkinys bei išdava. Vėlybųjų laikų bizantijos sugedimas ir rafinuotumas perėjo į jos bažnyčią bei diplomatiją. Nepermalduojamas bet šaltas mongoliškųjų chanų žiaurumas pasidarė jos administracijos spyruokle. Jos liaudyje išliko pirmųjų slavų bendruomeninio pobūdžio įstaigos. Visa Rusija yra didelė komuna, kuriai įsakinėja kariškoji ir teokratinė valdžia. Ir jeigu toji valdžia savo nežmoniškumu prilygsta 1793-ųjų metų terorui, tai savo sugebėjimu išsilaikyti ji neabejotinai kur kas anąjį pralenkia.

"Rusai yra nelaimingiausias ir tuo pačiu labiausiai suklaidintos būtybės pasauly, nes nelaimių gausumas pakelia tikrai didžiulias sielas — žmonių masė gi nuo jo galutinai visada tik sukvailėja. Rusai yra šios žemės pasmerktieji ir, kaip tokie, jie turi tik vieną paguodą: savo puikybę. Širdies gilumoje jie visada jaučiasi degraduoti. Bet jiems trūksta ir proto ir žmogiškos savigarbos, kad visu tuo

nusikratytų. Savo vergiją jie paverčia kažkokiu idealu, o patys siekia ir tikisi, kad visas pasaulis atsідurs tokioje pat vergijoje, kokioje jie yra. Iš čia pas juos tas pasinešimas užkariauti kitus. Tas pasinešimas privertė juos užmiršti savo kančias, nes guodžia viltimi, kad jų užkariautieji taip pat kentės ir bus prispausti. Universalinės monarchijos idėja, tai nerašyta sutartis tarp Rusijos valdžios ir valdomųjų. Jos pasėkoje pirmoji turi galios nuslopinti betkokį savo valdinių pasipriešinimą. Tai toks yra senas ir konservatyvus šios baisios santvarkos egzistavimo būdas. Tai tokia šios baisios karalystės paslaptis ir dvasia. Tegul nieks nesitiki, kad kada nors tos dvasios atsižadėtų valdžia arba jos valdoma liaudis. Jie neišsivadės jos, nes tai yra kartu ir Rusijos forma bei egzistencijos pagrindas.

"Norint, kad Rusija nustotų būti maru, kuris tykoja bažnyčiai, civilizacijai ir pasauliui, galima panaudoti tik vieną vienintelį būdą: paversti ją bejėge. Padarius su ja taiką, paliekant ją galybėje, tatau tik pablogins situaciją ir paskatins priešą naujoms ir dar baisesnėms pastangoms. Pažemintas ir netekęs kaukės, bet nenusilpnintas priešas griebsis kito ginklo... Paduos ranką visiems slaptiems rateliams, visoms konspiracijoms ir pogrindžių sąmokslams. Jiems mokės savo auksu ir juos

(Tėsinys 12 pusl.)

Pirkite pas prekes garsinančius biznierių Naudokitės jų patarnavimais

Premjera Artimuose Vakaruose MUZIKOS ŽMOGUS

Glinkos gyvenimo istorija
Ruslano ir Liudmilos kūrėjas
Pradžią penktadienį,
LIEPOS 3 DIENA
DABAR RODOMA

CINEMA ANNE X
3210 W. Madison
EXPERTŲ

TELEVIZIJOS

IDĖJIMAS

- Aptarnavimo trokų
- 22 Aptarnautojai

Aptarnaujame vakarais iki 9 v. v.
Kaina ta pati ir dėl vakarinio darbo
CHAS. BUTKUS, savininkas

Saukite: ONTARIO 2-5996,
ONTARIO 2-7755

NATIONAL Radio & Television

214 SO. UTICA STREET
WAUKEGAN
Garantuotas aptarnavimas

INDUSTRIAL BUILDING MAINTENANCE

813 WEST 35th STREET
Tuck-pointing, Steam-cleaning,
Brick work, Exterior painting,
Window calking. Fully insured.
24 hr. phone service. Free estimates
Phone: HAYmarket 1-1072
Virginia 7-4087—YARDS 7-2641

TURINTIEJI GESO LEIDIMUS SUTAUPYKIT NUO \$50 IKI \$500

Turime įvairiausias rūšies krašte
žinomas šildymo priemonės.

Geso ir aliepaus furnaisi,
boileriai ir pečiai.

25% nuolaida nuo kainaraščio.
Apskaičiavimai veltui.

Telefonuokite: PLAZA 2-4430
Holiday Heating Co.
1623 EAST 75th STREET

We Invite You to Visit

AUSTIN'S NEWEST AND FINEST SANDWICH SHOP

Serving 24 hours a day

TASTY, TEMPTING SANDWICHES
BREAKFASTS AND LUNCHES

C & L GRILL & FOUNTAIN

5952 West North Ave.
(East of Austin Blvd.)

NAUJO SAVININKO VEDAMAS

C. C. J. Liquors and Tap

10510 EWING AVENUE

Kepta Žuvis Penktadieniais
Kepta Vištiena Šeštadieniais
Karšta sriuba ir sumuštiniai
visuomet

Namai C. C. J. 6 metų senumo
Kentucky Straight Bourbon Deginės
Atsivežkite savo draugus kartu,
atvykite ir susipažinkite

RAY'S STANDARD AUTO SERVICE

PLOVIMAS • SIMONIZAVIMAS
MOTORŲ SUTVARKYMAS
Visiškai kelyje patarnavimas
Pasiėmimas ir Pristatymas
Saukite WESTERN SPRINGS 10504
800 West Hill Grove Ave.
WESTERN SPRINGS, ILL.
Atsineškite šį skelbimą ir gaukite
mūsų specialę nuolaidą už motoro
sutvarkymą (tune up)

ALT-LINE PRODUCTS Remodeling and Repairing

Cabinets of All Kinds

Formica Equipment
Our Specialty.

Furniture Made to Order

PLAZA 2-5675
6943 STONY ISLAND AVE.

TURKEY CREEK COUNTRY CLUB

Classy 18 Hole Golf Course
Ladies Day: Wed. & Thur. A. M.

Food served at all times

Mrs. Frances Mahoney — Ladies Pro
Don Driemeyer — Men's Pro

65th and HARRISON

GARY, INDIANA
GARY 4-0407

"PAPA" BOUCHE

Invites You To Visit
HIS BEAUTIFUL

VILLA VENICE

FEATURING 30 ARTISTS
from the 4 corners of the world.
Complete Dinners Starting at \$4.00
Served from 5:00 P. M.
Unforgettable Cocktails at
THE FLOWER GARDEN BAR
No amusement tax before 9:30 p.m.
Reservations—Phone: Wheeling 8
Route 21, Milwaukee Ave.
at the Des Plaines River

GROVE LIQUOR MART

98th & Cottage Grove
Under new management
of

BILL ROCHE

WE CARRY:
A complete stock of domestic and
imported beverages.
WINES, LIQUORS AND BEER.
VISIT OUR BAR
Come in and get acquainted

HEATING

GAS HEAT
BRYANT, WAYNE,
ARMSTRONG, ETC.;
INSTALLED COMPLETE
AS LOW AS \$150.
STAINLESS STEEL
CHIMNEY LINERS
OVER 30 YEARS

EXPERIENCE
PHONE EVERGLADE 4-3200
(reverse charges)
F. H. A. Plan as low as 30c per day

BRUNSWICK ELECTRIC &
HEATING CO.

2412 W. Division St.
Chicago, Ills. 22 Free Estimates

Gražiausi Nakvynės

Namai

Parduoda savininkas

Vieni gražiausių atskirų nakvynėi namų Šiaurės Wisconsinė.

Pagrindinis namas turi 6 puikius miegamuosius su šiltu ir šaltu vandeniu prausyklomis, 2 pilnus vonios kambarius, 2 purkšles (showers) ir 1 valg. kambarį. Gražiai įrengta virtuvė su pusryčių kampe, Didelis dviejų aukštų rąstų lubomis gyvenamasis kambarys su židiniu. Atviri laiptai, vedą į kortavimo ar lošimų kambarį, su atviru balkonu ir gyv. kambarį. Labai švarus jaukus rusys su spaudžiamo šilto oro krosnimi. Didelis komercinio tipo REACH-IN vėsintuvas. Taip pat didelis šaldytuvas — deep freeze. Trijų miegamųjų prižiūrėtojo namas. Dviejų metų senumo svečių kambarys su nakvyne 8 asmenims. Be to, daug kitų pastatų, garažai, jautos, tvartai ir t.t. Viskas labai gerai įrengta. Taip pat yra laiveliai, motorai, laivelų vilkikas ir jeep'as su sniego plugu. Didelė skalbimo mašina, elektrinis piuklas ir viskas-kas reikalinga. Veik visi įrengimai nauji.

Lengvai gali būti paversta kurortu; ideali sveikatai ar klubo stovyklai vieta. Ežeras priklauso tik dar vienam savininkui. Kaina: \$42,000. Mielai aprodysime. Rašykite savininkui:

THE EVERGREENS

DUNDEE, ILLINOIS

arba telefonuokite Dundee 958
NAUJIENOS DUO 11 tebezo
geriausias Amerikos liebny
draugas.

GET THE GAS HEATER BACKED BY \$38,342,000 OF HEATER EXPERIENCE

as different
from ordinary
heaters as
Television
is from
Radio!

Tropical Floor Heat

You owe it to
yourself to SEE the
SENSATIONALLY
BETTER—

Sieglers
PATENTED AUTOMATIC
GAS HEATER

SOLTIS HOME APPLIANCES
AND FURNITURE

2647 West 51st Street HEMlock 4-7095

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS.

11—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — Saturday, August 1, 1953

(Tęsinys iš 11-to psl.)

rems savo intrigomis. Žodžiu, visą savo jėgą panaudos socialinės revoliucijos naudai.

“Jeigu kas nors man pastebės, kad Rusija nekarta iškilmingai išdėstė pasauliui savo principus, jam priminsiu, kad vienintelis jos valdžios principas yra neturėti jokių principų. Šalia to pastebėsiu, kad yra ir visada buvo stiprus ir paslaptingas giminingumas tarp rusų sielos ir revoliucingumo dvasios. Tie du elementai tariamai kovoją tarpusavy, bet ne todėl, kad skirtingi savo esmėmis, o tik todėl, kad siekia to pačio tikslo, bet kiekvienas jų sau atskirai. Nes tikrumoje tą patį vaidmenį, kurį atlieka kiekvienoje atskiroje Europos tautoje demagogiškas elementas, Rusija jį atlieka visų, kartu paimtų, tautų atžvilgiu. Ji pranašauja naują ir nežinomą erą. Ji skelbia naują Dievą, naują bažnyčią, naujos visuomenės atėjimą, religijos pajungimą pasaulinei valdžiai, sielos pajungimą kūnui, bet kokios aristokratijos panaikinimą, išbraukimą individuališkumo sąvokos, absoliučią lygybę, — pagaliau, nuosavybės panaikinimą darbo organizacijoje. O visos tos sistemos apvainikavimui žada gyvulišką palaidumą žmonių giminei, kad ši galėtų tuo pasiguosti.

“Bet ar tai nėra tos pačios vakarų socializmo teorijos su mažais neesminiais skirtumais? — kas nors užklausk. Taip, bet kai tas vakarų socializmas yra tik palaužta, išsklaidyta ir bejėgė revoliucija, tai Rusijoje priešingai — revoliucija stovi pasiruošusi, organizuota, drausminga, išlavinta ir milijonais durtuvų stuksenanti į pasaulio vartus. Jeigu nebus budima, jeigu ji nebus laiku sulaikyta, tai anksčiau ar vėliau, ji savo tikslą pasieks. Dabartinė Europos situacija, sudarius su Rusija taiką tokią, kokią mes anksčiau paminėjome, nepakeičiamai pagelbėtų rūsų planams... Viskas tokioje taikoje būtų laikino pobūdžio ir dvelktų netikrumo baimė. Sąjunginės valstybės, norėdamos neišleisti iš akių rusiškojo koloso ir jį saugoti, turėtų laikyti parengty daug didesnes karo jėgas, negu anksčiau... Iš viso to aišku, kad ateity toji valstybė (Rusija) turės sąlygas pirmauti. Apdovanota nepalyginamu išvalgumu, kai reikalas liečia naikinimą, ji nepraleis jokios progos neišnaudojusi savo tikslams visų neapykantų, visų žemų instinktų ir visų niekšybių, kurios reiškiasi mūsų epochoje.

“Ateis, pagaliau, sprogimo diena, o po jos kita, kurią krauju užplūsta ir griuvėsiais nusėta Europa, bejėgiškai susmuks po tūkstančio nusikaltimų ir tūkstančio pralaimėjimų svoriu. Tada konservatoriai, apkvaišinti iliuzija, kad rusų valdžia neša tvarką, pakvies ją, kaip išvaudotoją, o tuo tarpu socialistai atpažins joje savo viespatį ir

pasveikins, kaip aukščiausią imperatorę. Ji iš visų jų tik pasijuoks, o šie puls jai po kojų. Norint tos liūdnos pabaigos išvengti, kartojame, yra tik vienas kelias: vesti karą net iki visiško Rusijos nusilpimo”.

Pateikdami skaitytajams šito šimtmečio memorandumo ištraukas, norime atkreipt dėmesį ne tik į tuometinio Rusijos apibūdinimo atitikimą šiems laikams, bet ir į pasaulio situaciją, kuri, gal būt, pasikeitusi tik ta prasme, kad šio žinomo lenkų rašytojo pranašavimai yra iš dalies išsipildę: Rusija šandien jau toli vakaruose nuo Berlyno. Šandien įvairiems vakarų pasaulio ministrams ir prezidentams rašomi Rusijos pavergtų tautų memorandumai savo esme mažai kuo skiriasi nuo aukščiau pateikto. Tikrumoje ir vakarų pasaulio trumparegiškumas pažiūrose į Rusiją nedaug tesiskiria nuo anų laikų trumparegiškumo.

Paruošė D. D.

PROGRESS BALDŲ BENDROVĖS DIDESNĖS PREKIŲ VERTYBĖS IR GERESNIS PATARNAVIMAS

PALAIKO PILNĄ VISUOMENĖS PASITIKĖJIMĄ

Kurie iš Tamstų nežinojote ar neturėjote progos čia pirktis, su pirmu apsilankymu liksite pilnai patenkinti. Pabandykite syki, tikrai tapsite pastovūs klientai dėl rakandų, televizijos aparatų, šaldytuvų, ploviklių, kilimų, vaikams rakandų ir t. t.

Prekės pilnai garantuotos. Lengvi išsimokėjimai pritaikomi visiems. Atsilankykite visi į šią

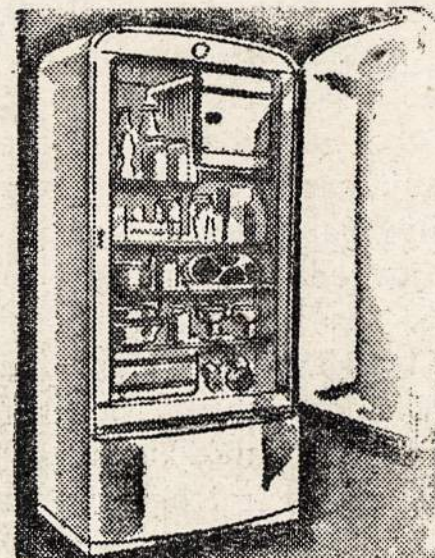
ERDVIĄ IR PATOGIĄ
seniausią
LIETUVIŲ BENDROVĖS
KRAUTUVĘ

PROGRESS
FURNITURE CO.

4181-83 Archer Ave.

Tel. LAfayette 3-3171

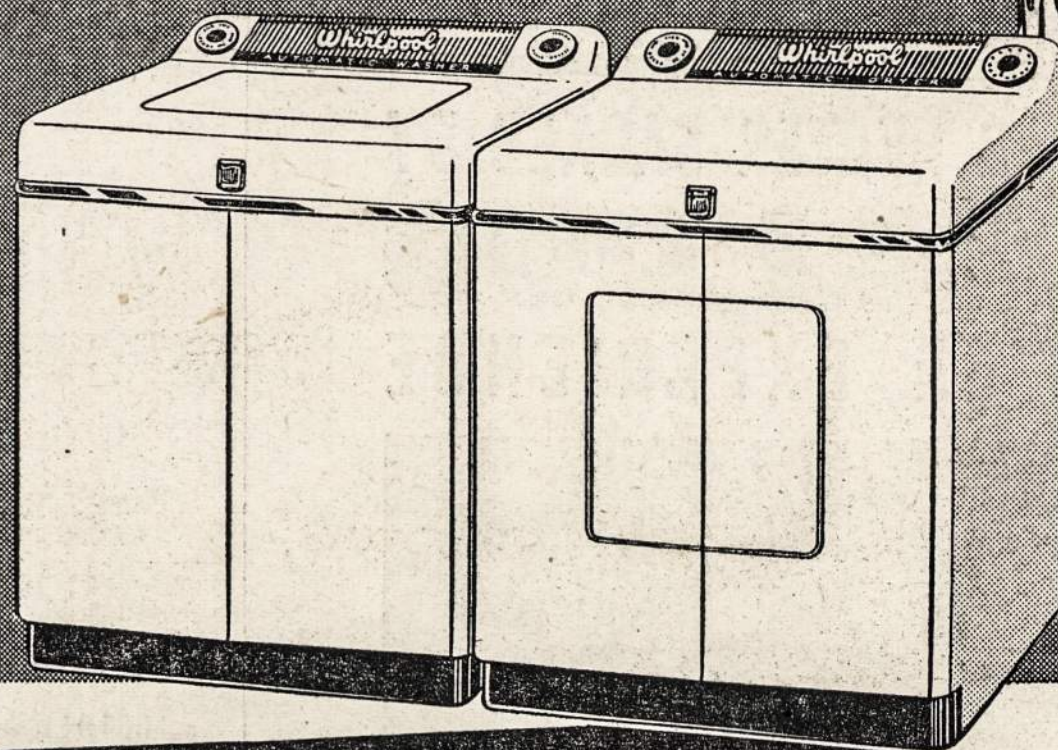
Brighton Parko Kolonijoje

Only these two...

Whirlpool

automatic WASHER and DRYER

give you these two!

Here's beauty as far ahead as famous Whirlpool efficiency! Between them, these matching wonder-workers do your washing at your leisure... your drying at your pleasure. Come in and make your plans for modern, Turn-of-the-dial Whirlpool Washdays!

Only these Wonder-Working WHIRLPOOL Features Assure Clinic-Clean Washings, Effort-Free Drying!...

FAMOUS
SUDS-MISER* AND THE SEVEN RINSES

—for biggest savings, most thorough rinsing known!

PLUS: clothes-freshening Germicidal Lamp—total-cleansing Agiflow Action—step-saving Cycle-Tone Signal—5-Year Warranty on Transmission.

*Optional at slight additional cost

EXTRA-EFFICIENT
FORCE-FLO VENTING

—for freedom from worry about lint and moisture!

PLUS: protective Selective Temperature—fast-drying Controlled Circulation—sanitizing Germicidal Lamp—amazing Flickit Self Lighter* (On Gas Dryer)

GLASER'S FURNITURE AND
RADIO COMPANY

5115-5123 S. Kedzie Ave. PR 6-1790

Whirlpool - America's First Family of Home Laundering